

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών
Πολιτιστική Πολιτική & Ανάπτυξη

Μεταπτυχιακή Διατριβή

Η Νεότερη Ελληνική Ιστορία σε Εμπορευματοκιβώτιο (Container): Μουσειολογική Πρόταση / Προμελέτη για τη Δημιουργία Κινητού Μουσείου Νεότερης Ελληνικής Ιστορίας σε Εμπορευματοκιβώτιο (Container) από το Σύλλογο Ιστορικών Στρατιωτικών Οχημάτων (ΣΙΣΟ)

Νικόλαος Νικόλτσιος

Επιβλέπων Καθηγητής
Γεώργιος Παπαϊωάννου

Δεκέμβριος 2017

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου
Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών
Πολιτιστική Πολιτική & Ανάπτυξη

Μεταπτυχιακή Διατριβή

**Η Νεότερη Ελληνική Ιστορία σε Εμπορευματοκιβώτιο
(Container): Μουσειολογική Πρόταση / Προμελέτη για τη
Δημιουργία Κινητού Μουσείου Νεότερης Ελληνικής Ιστορίας
σε Εμπορευματοκιβώτιο (Container) από τον Σύλλογο
Ιστορικών Στρατιωτικών Οχημάτων (ΣΙΣΟ)**

Νικόλαος Νικόλτσιος

Επιβλέπων Καθηγητής
Γεώργιος Παπαϊωάννου

Η παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή υποβλήθηκε προς μερική εκπλήρωση των απαιτήσεων για απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών στο Τμήμα Πολιτιστική Πολιτική & Ανάπτυξη από τη Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου.

Δεκέμβριος 2017

Περίληψη

Μουσείο ορίζεται, σύμφωνα με τον ν. 3028/2002 που δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ 153, αρ. 45, «η υπηρεσία ή ο οργανισμός μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, με ή χωρίς ίδια νομική προσωπικότητα, που αποκτά, δέχεται, φυλάσσει, συντηρεί, καταγράφει, τεκμηριώνει, ερευνά, ερμηνεύει και κυρίως εκθέτει και προβάλλει στο κοινό συλλογές αρχαιολογικών, καλλιτεχνικών, εθνολογικών ή άλλων υλικών μαρτυριών του ανθρώπου και του περιβάλλοντός του με σκοπό την εκπαίδευση, τη μελέτη και την ψυχαγωγία». Όπως προκύπτει από τον παραπάνω ορισμό, βασικός πυλώνας του μουσείου είναι να εκθέτει και να προβάλλει στο κοινό συλλογές με σκοπό τη μελέτη, την εκπαίδευση και την ψυχαγωγία. Ο τριπλός αυτός στόχος μπορεί να επιτευχθεί με τη δημιουργία ενός κινητού μουσείου που θα παρουσιάζει τη νεότερη ελληνική ιστορία και το οποίο θα μπορεί να κινείται για να φτάσει οπουδήποτε ζητηθεί, προκειμένου να παρουσιάσει ιστορικά τεκμήρια, δεδομένα και προσεγγίσεις, ακόμη και στα πιο απομακρυσμένα σημεία της χώρας μας. Το σκεπτικό της δημιουργίας ενός τέτοιου μουσείου σε συνδυασμό με τη γεωγραφία και τις υποδομές της χώρας μας (ποικίλο ανάγλυφο, νησιά, ελλιπές σιδηροδρομικό δίκτυο), καθώς και (κυρίως) την απόφαση του Συλλόγου Ιστορικών Στρατιωτικών Οχημάτων (ΣΙΣΟ) να προχωρήσει στην αγορά τράκτορα με κοντέινερ, προκειμένου να πραγματοποιηθεί ο σχεδιασμός του κινητού αυτού μουσείου, οδήγησαν στην ανά χειράς μεταπτυχιακή διατριβή.

Σκοπός της παρούσας μεταπτυχιακής διατριβής είναι να μελετήσει και να υποστηρίξει τη δημιουργία κινητού μουσείου, με στόχο την παρουσίαση στο ελληνικό και ξένο κοινό της νεότερης ελληνικής ιστορίας με απώτερο σκοπό την εκπαίδευση, τη μελέτη και την ψυχαγωγία.

Η έρευνα και η εργασία θα βασιστεί στη μελέτη πραγματικών συνθηκών και θα εφαρμοστεί στο κοντέινερ που έχει εξασφαλίσει ο Σύλλογος Ιστορικών Στρατιωτικών Οχημάτων, με σκοπό τη δημιουργία κινητού μουσείου. Η μελέτη του έργου θα ξεκινήσει με βιβλιογραφική μελέτη και θα συνεχιστεί με έρευνα για τον τύπο των προθηκών και της λοιπής υποδομής που θα πρέπει να επιλεγεί. Η έρευνα θα συμπεριλάβει επίσης τα προς έκθεση κειμήλια, την ιστορική περίοδο, στο χώρο της οποίας θα εκτεθεί το καθένα

από αυτά και θα ακολουθήσουν σκέψεις και προβληματισμοί για την περαιτέρω ανάπτυξη και επιβίωση του εγχειρήματος, με τους οποίους και θα ολοκληρωθεί η μουσειολογική πρόταση/προμελέτη.

Summary

According to the Greek Law 3028/2002, which was published in Governmental Newspaper 153, no. 45, museum is defined as "a non-profit service or organization, with or without its own legal personality, which acquires, accepts, stores, conserves, records, documents, investigates, interprets and it mainly exposes and presents collections of archaeological, artistic, ethnological or other material witnesses of a person and his/her environment to the public for the purpose of education, study and entertainment". As is obvious from the above definition, the main pylon of a museum is to expose and to come up collections to the public for the purpose of study, education and entertainment. This triple goal can be achieved through the creation of a moveable museum, which will present Greek modern history and which will can be moved, so as to be available anywhere in order to present historical evidence, data and approaches, even in the most remoted areas of our country. The thought of such a museum creation combined with the geography and infrastructure of our country (diverse relief, islands, insufficient railway network), and (mainly) the decision of the Association of Historic Military Vehicles to proceed with the purchase of a tractor with a container, in order to be achieved the design of this moveable museum, led to this master's degree diploma thesis.

The purpose of this diploma thesis is to study and to support the creation of a moveable museum, aiming at the presentation of Greek modern history to Greek and foreign public with the ultimate goal of education, study and entertainment.

Research and diploma thesis will be focused on the study of actual conditions and they will be applied to the container, which has insured the Association of Historic Military Vehicles in order to create a moveable museum. The study of this project will begin with a bibliographical review and it will continue with a research for the type of prefaces and other infrastructure that they have to be chosen. The research will also include the relics which will be exposed, the historical period according to each of them will be exposed and thoughts and concerns for further development and survival of this project will be followed, with which the museological proposal will be completed.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω το Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου για την ευκαιρία που μου έδωσε να εμπλουτίσω τις γνώσεις μου και να επιμορφωθώ σε θέματα Πολιτισμού & Ανάπτυξης, με τα οποία ασχολούμαι και επαγγελματικά. Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους Καθηγητές μου κ. Συλαίου Στυλιανή, κ. Πούλιο Ιωάννη, κ. Κυριακάκη Ιωάννη και κ. Μαυραγάνη Ελένη για τη θερμή προσέγγιση και έμπρακτη υποστήριξη τους σε όλη τη διάρκεια των σπουδών μου. Τέλος, οφείλω θερμότατες ευχαριστίες στον Καθηγητή κ. Παπαϊωάννου Γεώργιο, που από την πρώτη στιγμή της επαφής μας με καθοδήγησε με συμβουλές και υποδείξεις και ανέλαβε την επίβλεψη της μεταπτυχιακής μου διατριβής.

Ακόμα, αισθάνομαι υποχρέωση να ευχαριστήσω, τους Καθηγητές κ. Δερμεντζόπουλο Χρήστο και κ. Λεκάκη Στυλιανό, διότι συμμετείχαν στην επιτροπή αξιολόγησης της μεταπτυχιακής μου διατριβής και συνέβαλαν ο καθένας με το δικό του τρόπο στο καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα.

Περιεχόμενα

1	Εισαγωγή	1
2	Ιστορικό πλαίσιο της εργασίας και καταγραφή ανάλογων παραδειγμάτων	4
2.1	Ιστορικό πλαίσιο της εργασίας	4
2.2	Καταγραφή ανάλογων παραδειγμάτων	7
3	Πρωτοτυπία του θέματος-το πλαίσιο της έρευνας	10
4	Μουσειολογική Προμελέτη	12
4.1	Σκοπιμότητα Δημιουργίας	12
4.2	Επιλογή Κειμηλίων του Κινητού Μουσείου	16
4.3	Μουσειολογικός και Μουσειογραφικός Σχεδιασμός του Μουσείου	24
4.4	Σχεδίαση εξωτερικού χώρου	30
4.5	Χρήση Ψηφιακών Τεχνολογιών	31
5	Μουσειολογική μελέτη εφαρμογής	34
5.1	Τελική Παρουσίαση του χώρου	34
5.2	Συγγραφή Κειμένων	35
5.3	Επιλογή Φωτισμού-Κλιματισμού	35
5.4	Ανθρώπινο Δυναμικό	38
5.5	Κόστος και Χρονοδιαγράμματα Υλοποίησης Κατασκευής	39
6	Προβλήματα και Περιορισμοί – Προτάσεις για Μελλοντική Έρευνα	45
7	Επίλογος	50
8	Βιβλιογραφικές Αναφορές	51

Παράρτημα Α.....53

Α Εικονική Παρουσίαση του

Μουσείου	53
A.1 Εξωτερική Όψη	53
A.2 Εσωτερική Όψη	57
A.3 Τομές	59

Κεφάλαιο 1

Εισαγωγή

Η νεότερη ελληνική ιστορία περιλαμβάνει πλήθος ιστορικών γεγονότων (όπως η Επανάσταση του 1821, οι Βαλκανικοί Πόλεμοι 1912-13 και άλλα), το ενδιαφέρον των οποίων είναι αξιοσημείωτο. Περιλαμβάνεται στα σχολικά εγχειρίδια της τρίτης και έκτης τάξης του δημοτικού, της τρίτης τάξης του γυμνασίου και της αντίστοιχης του λυκείου, στις οποίες αποτελεί διδακτέα ύλη στο μάθημα της ιστορίας. Η ιστορική γνώση που έχει αποκομίσει κάποιος που έχει αποφοιτήσει από το λύκειο και αφορά στα γεγονότα που συνθέτουν τη νεότερη ελληνική ιστορία, εμπεριέχεται στη διδασκαλία αυτών των τεσσάρων ετών. Τις περισσότερες φορές, στη γνώση αυτή υπάρχουν κενά και ελλείψεις, με εξαίρεση τους αποφοίτους του λυκείου που έχουν επιλέξει θεωρητική κατεύθυνση σπουδών. Αυτό συμβαίνει γιατί υποχρεώνονται να μελετήσουν καλύτερα ιστορία, καθόσον θα τη χρησιμοποιήσουν ως βασικό μάθημα εισαγωγής στο πανεπιστήμιο. Τα μουσεία έχουν συμπληρωματικό ρόλο στην εκπαίδευση και εκμάθηση της ιστορίας, παρουσιάζοντας τα ιστορικά γεγονότα με τρόπο ψυχαγωγικό και ευχάριστο και, ως εκ τούτου, περισσότερο εύληπτο και χωρίς να απαιτούνται εξετάσεις για την πιστοποίηση των γνώσεων που έχει αποκτήσει ο επισκέπτης.

Οι μαθητές των μεγάλων αστικών κέντρων έχουν το πλεονέκτημα να επισκέπτονται τα μουσεία της πόλης τους εύκολα, συνοδευόμενοι από τους δασκάλους ή τους γονείς τους. Το ίδιο και οι φιλίστορες ενήλικες. Αντιθέτως, οι κάτοικοι των απομακρυσμένων περιοχών και των νησιών στερούνται την ευκαιρία να επισκεφθούν αυτούς τους χώρους εκπαίδευσης, γνώσης και πολιτισμού, ακριβώς λόγω των δυσκολιών που υπάρχουν στην προσέγγισή τους.

Ο Σύλλογος Ιστορικών Στρατιωτικών Οχημάτων (ΣΙΣΟ) ιδρύθηκε το 2005 με σκοπό τη διατήρηση και την προβολή των ιστορικών στρατιωτικών οχημάτων που συμμετείχαν σε εξέχουσες ιστορικές στιγμές και έγραψαν ιστορία μαζί με τον ελληνικό στρατό. Παράλληλα, στο πολιτιστικό και ιστορικό έργο του Συλλόγου τα δώδεκα αυτά χρόνια, περιλαμβάνονται και δημιουργίες εκθέσεων σε διάφορες πόλεις της Ελλάδας και παιδικά χωριά, όπου συμμετέχει σε ιστορικές εκδηλώσεις, παρελάσεις σε εθνικές επετείους, αναπαραστάσεις μαχών και άλλες συναφείς δράσεις. Το 2014 προμηθεύτηκε τράκτορα Volvo και κλειστό συρόμενο κοντέινερ, εντός του οποίου αποφάσισε να δημιουργήσει μουσείο νεότερης ελληνικής ιστορίας. Η όλη προσπάθεια υποστηρίζεται από το Πολεμικό Μουσείο της Αθήνας και από μονάδες του ελληνικού στρατού, ενώ παραχωρήθηκε και θέση χώρου στάθμευσης του υπό δημιουργία κινητού μουσείου στην 113 Πτέρυγα Μάχης, στη Θεσσαλονίκη. Οι λόγοι, για τους οποίους παρασχέθηκαν αυτές οι διευκολύνσεις είναι προφανείς και αναφέρθηκαν προηγουμένως: Στην ιστορική γνώση, την εκπαίδευση και την ψυχαγωγική μάθηση δεν πρέπει να έχουν πρόσβαση μόνον οι κάτοικοι των μεγάλων αστικών κέντρων, άλλα και οι κάτοικοι απομακρυσμένων περιοχών. Η επαφή και εξοικείωση με το ιστορικό παρελθόν είναι δικαίωμα όλων των Ελλήνων πολιτών, ανεξάρτητα από τον τόπο διαμονής τους. Ένα κινητό μουσείο θα μπορούσε να καλύψει αυτήν την αδυναμία και να προσφέρει ύψιστη υπηρεσία ακόμα και στα πιο απομακρυσμένα μέρη της χώρας μας, σε ανθρώπους που δεν έχουν τη δυνατότητα να ταξιδέψουν, για να επισκεφθούν τα ιστορικά μουσεία της χώρας μας.

Η παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή έχει σκοπό να μελετήσει και να υποστηρίξει τη δημιουργία του κινητού μουσείου του ΣΙΣΟ, φιλοδοξώντας να αντιμετωπίσει όλα τα κατασκευαστικά προβλήματα και να προτείνει λύσεις περαιτέρω ανάπτυξης. Η διατριβή θα μελετήσει το υπάρχον κοντέινερ με τις συγκεκριμένες διαστάσεις, δυνατότητες και περιορισμούς και θα παρουσιάσει προτάσεις υλοποίησης καθώς και θα επιλύσει θέματα της όλης προσπάθειας.

Στη φάση της βιβλιογραφικής αναζήτησης διαπιστώθηκε ότι δεν υπάρχουν αναφορές σε ανάλογες περιπτώσεις κινητών ιστορικών μουσείων και αυτές που υπάρχουν είναι περιορισμένες και αφορούν σε κινητά μουσεία με διαφορετική θεματολογία ή περιορίζονται σε ευρήματα του απώτερου παρελθόντος, όπως παλαιοντολογικά και

άλλα. Αυτή είναι και η αιτία της περιορισμένης βιβλιογραφίας, ελληνικής και ξένης. Ως εκ τούτου η όλη ανάλυση ηθελημένα επικεντρώθηκε στο πρακτικό μέρος της μουσειολογικής και μουσειογραφικής πρότασης, για το οποίο αναλώθηκε και το μεγαλύτερο μέρος της μεταπτυχιακής διατριβής.

Τα ερωτήματα που θα απαντηθούν στην παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή σχετίζονται με σύνταξη μουσειολογικής πρότασης, ως μουσειολογικής προμελέτης, για τη δημιουργία του εν λόγω μουσείου. Αυτά είναι:

- έρευνα για την ανάγκη και τα ζητήματα δημιουργίας ενός τέτοιου μουσείου στην Ελλάδα (ανάλυση SWOT ή PEST),
- εκθέματα και θεματικές ενότητες που θα περιλαμβάνει (ιστορικές περιόδους, συγκεκριμένα αντικείμενα και οτιδήποτε άλλο που το καθιστά δημιουργικά ελκυστικό),
- ζητήματα υλοποίησης, λειτουργίας και βιωσιμότητας (πώς θα πρέπει να κατασκευαστεί για να αντέχει στη μετακίνηση σε βάθος χρόνου, ο τρόπος με τον οποίο θα λειτουργεί),
- γενικό κόστος και χρονοδιάγραμμα υλοποίησης,
- επιπρόσθετες λειτουργίες που θα μπορούσε να προσφέρει στον επισκέπτη εκτός από τα ίδια τα εκθέματα (προβολή ταινιών στον εσωτερικό και εξωτερικό χώρο του μουσείου, πωλητήριο, περαιτέρω ανάπτυξη).

Κεφάλαιο 2

Ιστορικό Πλαίσιο της Εργασίας και Καταγραφή Ανάλογων Παραδειγμάτων

2.1 Ιστορικό Πλαίσιο της Εργασίας

Στην ενότητα αυτή, μέσω επισκόπησης της διεθνούς βιβλιογραφίας, θα πραγματοποιηθεί αρχικά μια ιστορική αναδρομή που αφορά στο κινητό μουσείο και, στη συνέχεια, θα δοθούν κάποια στοιχεία σχετικά με τη Νέα Μουσειολογία και το επιχειρησιακό μοντέλο, βάσει του οποίου λειτουργούν τα κινητά μουσεία. Η εξειδικευμένη βιβλιογραφία για κινητά μουσεία είναι ιδιαίτερα περιορισμένη και μονομερής. Παρ' όλα αυτά ανάλογες φιλόδοξες προσπάθειες έχουν πραγματοποιηθεί στο παρελθόν σε διάφορες περιοχές του κόσμου και θα παρουσιαστούν παρακάτω.

Όπως αναφέρει η Yaneva (2003:116,117) η Νέα Μουσειολογία (Vergo 1989) δεν αντιμετωπίζει το μουσείο ως ένα θεσμό που απλά ενδιαφέρεται, με ουδέτερο τρόπο, για τις δραστηριότητες της ταξινόμησης, συλλογής και διατήρησης. Με αυτήν τη νέα προσέγγιση, το μουσείο μετατρέπεται σε εργαλείο διαθέσιμο σε μια κοινωνία για να εντοπίσει και να οριοθετήσει την ταυτότητά της, να προβάλλει πολιτισμούς και να ενσωματώσει οπτικά την εξωτερική παρελθούσα ή παρούσα κοινωνική πραγματικότητα. Το μουσείο θεωρείται πλέον ως χάρτης εθνών και πολιτισμών, ως μια προβαλλόμενη αντανάκλαση ενός εξωτερικού χώρου. Λαμβάνοντας υπόψη τα προαναφερθέντα, σε αυτό πλαίσιο βασίζεται το κινητό μουσείο.

Σύμφωνα με τη Wikipedia (2017), κινητό μουσείο είναι ένα μουσειακό εκπαιδευτικό πρόγραμμα προβολής που φέρνει το μουσείο στους ανθρώπους και όχι το αντίστροφο.

Συνήθως μπορεί να βρίσκεται εντός αυτόνομων ψυχαγωγικών οχημάτων ή ρυμουλκούμενων από φορτηγά οχημάτων που κατευθύνονται σε σχολεία, βιβλιοθήκες και εκδηλώσεις σε αγροτικές περιοχές. Το επιχειρησιακό μοντέλο, σύμφωνα με το οποίο λειτουργούν, βασίζεται σε χορηγίες ή την υποστήριξη των δωρητών, καθώς ο στόχος τους είναι να καταστήσουν την έκθεση του μουσείου προσβάσιμη σε πληθυσμούς που δεν καλύπτονται στο θέμα αυτό (διαθέσιμο σε: https://en.wikipedia.org/wiki/Mobile_museum). Οι πρόδρομοι του κινητού μουσείου, όπως θα δούμε παρακάτω, εμφανίστηκαν πρώτη φορά στη Μεγάλη Βρετανία και στην Αμερική.

Αξίζει να αναφερθεί στο σημείο αυτό και η Μεγάλη Βρετανία. Στη χώρα αυτή, το δεύτερο ήμισυ του 19^{ου} αιώνα, η επιθυμία να δημιουργηθούν εκπαιδευτικά υλικά, ώστε να είναι διαθέσιμα σε κοινότητες χωρίς προσβασιμότητα σε αυτά, δεν ξεκίνησε με τα μουσεία, αλλά με τις κινητές βιβλιοθήκες. Η πρώτη προσπάθεια στην Αγγλία της βικτωριανής εποχής, ήταν να δημιουργηθούν κινητές βιβλιοθήκες, με στόχο να εκπαιδεύσουν και, συνεπώς, να βελτιώσουν μορφωτικά το ευρύ κοινό. Αργότερα στην ίδια χώρα, το 1850, δημιουργήθηκαν πολλές δημόσιες βιβλιοθήκες με την εφαρμογή του νόμου περί δημόσιων βιβλιοθηκών. Οι δύο πρώτες κινητές βιβλιοθήκες ιδρύθηκαν στην Cumbria το 1857 και στο Cheshire το 1859. Αμφότερες ταξίδευαν σε αγροτικές περιοχές, προκειμένου να παρέχουν πρόσβαση σε λογοτεχνικά έργα, για τα οποία είχε προηγηθεί προσεκτική επιλογή. Και οι δύο κινητές βιβλιοθήκες είχαν τη μορφή καρτσιών: Στο Cheshire ήταν ρυμουλκούμενη με άλογο, ενώ στην Cumbria υπήρχε ώθηση με το χέρι. Και στις δύο περιπτώσεις τα καρτόσια ταξίδευαν σε μια προκαθορισμένη διαδρομή, ήταν χρηματοδοτούμενα από τοπικούς επιχειρηματικούς ηγέτες ή συνδικάτα, τα οποία διαχειριζόταν ένα συμβούλιο αποτελούμενο από εξέχοντες πολίτες και τοπικούς αξιωματούχους και την υποστήριξη των μελών που ήταν πάτρωνες. Αυτό το μοντέλο βιβλιοθήκης αποδείχθηκε επιτυχές, έχοντας 12000 δανειζόμενα βιβλία στο Cheshire. Η ιδέα παραμένει ακόμα ενεργή και κινητές βιβλιοθήκες λειτουργούν στην πλειοψηφία των κομητειών στο Ηνωμένο Βασίλειο μέχρι και σήμερα (Rees, 2016:5). Λαμβάνοντας υπόψη τα προαναφερθέντα, είναι εμφανής ένας διαφορετικός, αλλά και αξιοσημείωτος τρόπος διάδοσης του πολιτισμού στη χώρα αυτή.

Η Αμερική δικαιολογημένα έχει ονομαστεί «το έθνος σε κίνηση». Οι τεράστιες αποστάσεις της χώρας απαιτούν την ύπαρξη ενός τεράστιου οδικού πλέγματος, με πάνω από 4 εκατομμύρια μίλια δρόμων, ασφαλτοστρωμένων, πλακόστρωτων και άστρωτων. Αν μια υπηρεσία ή ενδεχομένως ένα ίδρυμα είναι δυνατό να προσαρμοστεί σε τροχούς και να μετακινείται από τόπο σε τόπο, αυτό θα εφαρμοστεί και στην πράξη. Από εστιατόρια, κέντρα αιμοδοσίας, μουσεία, βιβλιοθήκες, οι Αμερικανοί έχουν προσαρμόσει επιτυχώς το σκοπό ή το φορέα σε ένα μετακινούμενο όχημα. Νωρίς στην ιστορία τους, ξεπήδησε η ιδέα της εφαρμογής αυτής της πρακτικής στα μουσεία, ως μια μέθοδος εξάπλωσης, η οποία θα βοηθούσε στη διεύρυνση της επισκεψιμότητας σε κοινό που δεν είχε προσβασιμότητα εντός των τειχών του κτιρίου του μουσείου. Η τεχνολογία βοήθησε να στεγαστεί αυτή η επιθυμία σε ειδικά σχεδιασμένα ρυμουλκούμενα Featherlite, φορτηγά ή βαγόνια. Παρόλο που η μουσειακή θεωρία και πράξη έχει αλλάξει από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα μέχρι τις αρχές του 21^{ου} αιώνα, το «μουσείο των τροχών» παρέμεινε μια δημοφιλής επιλογή (Rees, 2016:1).

Η IDEA (2017) υποστηρίζει ότι δεν υπάρχει καλύτερος τρόπος προσέγγισης του κοινού από το να οδηγηθούμε κατευθείαν σε αυτό. Τα αυτοκινούμενα κινητά μουσεία ή τα ρυμουλκούμενα προσφέρουν επιστήμη, εμπειρίες τέχνης και ιστορία (διαθέσιμο σε: <http://www.idea.org/blog/2011/04/27/mobile-museums-on-a-truck-history-and-science-delivered/>).

Οι σχεδιαστές των κινητών μουσείων και εκθέσεων άρχισαν να καινοτομούν στις αρχές της δεκαετίας του 2000. Εκτός από τα κινητά εκθέματα που προέρχονται από τα μεγαλύτερα ιδρύματα, άρχισαν να εμφανίζονται για πρώτη φορά ανεξάρτητα κινητά μουσεία. Εκτός από το να εκθέτουν και να εκπαιδεύουν, αυτά τα προγράμματα ξεκίνησαν να υποστηρίζουν, να συλλέγουν, να δημιουργούν και να επιμελούνται εμπειρίες και όχι εκθέματα. Επίσης, άρχισαν να συνδυάζουν αυτές τις δραστηριότητες με νέους τρόπους. Ενδεικτικό εγχείρημα, που τα περισσότερα κινητά μουσεία έχουν προσπαθήσει να το εφαρμόσουν, είναι η απόπειρα εκπαίδευσης του κοινού τους, είτε με ένα γενικό θέμα (όπως η φυσική ιστορία ή η τέχνη) ή με μια πιο συγκεκριμένη υποομάδα (όπως η ιστορία της Φλόριντα) (Rees, 2016:28).

2.2 Καταγραφή Ανάλογων Παραδειγμάτων

Στην ενότητα αυτή θα δοθούν ορισμένα παραδείγματα κινητών μουσείων, τα οποία παρουσιάζονται στη Wikipedia (2017) και βρίσκονται στην Αυστραλία, στις ΗΠΑ και στο Ηνωμένο Βασίλειο (διαθέσιμο σε: https://en.wikipedia.org/wiki/Mobile_museum), καθώς και στην Ελλάδα (διαθέσιμο σε: https://www.hcm.gr/museum_on_the_go/).

Ένα παράδειγμα κινητού μουσείου είναι το "Shark in a Bus" ("Καρχαρίας σε ένα λεωφορείο"), που λειτουργεί στην Αυστραλία. Ένα λεωφορείο Leyland Worldmaster μεταφέρει και παρουσιάζει ένα μεγάλο λευκό καρχαρία μήκους 5 μέτρων και εκατοντάδες θαλάσσια είδη που συγκεντρώθηκαν από το θαλάσσιο χώρο, γύρω από την Αυστραλία, κυρίως τη δεκαετία του 1960 και 1970. Αυτή η ιδιωτική συλλογή περιόδευσε σε ολόκληρη την Αυστραλία και ήταν πλήρως αυτοχρηματοδοτούμενη.

Ένα ακόμη παράδειγμα είναι το Go van Gogh (Μουσείο Τέχνης του Ντάλλας). Είναι ένα πρόγραμμα σχολικής αξιοποίησης και ενημέρωσης, το οποίο απευθύνεται σε παιδιά σχολικών βαθμίδων 1-6, και λειτουργεί στο Βόρειο Τέξας των ΗΠΑ.

Μία ακόμη περίπτωση κινητού μουσείου είναι το «Van of Enchantment». Πρόκειται για ένα ζευγάρι φορτηγών μουσείων RV, με θέματα που σχετίζονται με την πολιτιστική ιστορία και λειτουργούν στο Νέο Μεξικό των ΗΠΑ (υπό τη διεύθυνση του Τμήματος Πολιτιστικών Υποθέσεων της πόλης) και η κύρια χρηματοδότησή τους προέρχεται από το Υπουργείο Μεταφορών της πόλης.

Επίσης, υπάρχει και το κινητό μουσείο «Strange Old Things», που εδρεύει στο Wiltshire του Ηνωμένου Βασιλείου και έχει ως στόχο να διηγηθεί την ιστορία της Βρετανίας, μέσω αλληλεπίδρασης με αντικείμενα από διάφορες περιόδους, τα οποία συγκεντρώνονται, κυρίως, μέσω δωρεών.

Αξιοσημείωτο παράδειγμα είναι το VanGo! (Μουσείο Τέχνης Susquehanna). Το Μουσείο αυτό ξεκίνησε το 1992, λειτουργεί κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους και φέρνει έργα τέχνης σε κοινοτικά φεστιβάλ, σχολεία, επιχειρήσεις και κοινότητες ατόμων που έχουν συνταξιοδοτηθεί.

Ένα κινητό μουσείο στην Ελλάδα είναι αυτό του Ελληνικού Παιδικού Μουσείου της Αθήνας. Είναι ένα όχημα (βαν), που μεταφέρει το εκπαιδευτικό έργο και τη φιλοσοφία του Ελληνικού Παιδικού Μουσείου. Την περίοδο 2013-2014 η μελέτη, ο σχεδιασμός και το ταξίδι του κινητού αυτού μουσείου πραγματοποιήθηκαν με την ευγενική δωρεά του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος. Ήδη έχει ταξιδέψει σε 30 προορισμούς της ελληνικής επικράτειας, με τη συνεργασία των τοπικών φορέων κάθε περιοχής. Πρόκειται για ένα καινοτόμο πρόγραμμα μουσειακής εκπαίδευσης, το οποίο βασίζεται στις συνεργασίες με φορείς και ιδιώτες σε όλη την Ελλάδα και στοχεύει στην παροχή ευκαιριών σε όλα τα παιδιά να έχουν πρόσβαση στα εκπαιδευτικά προγράμματα, στις συλλογές και στα εκθέματα του Ελληνικού Παιδικού Μουσείου. Να σημειωθεί ότι το Ελληνικό Παιδικό Μουσείο ταξιδεύει, κατόπιν τηλεφωνικής συνεννόησης, όπου υπάρχει πρόταση συνεργασίας και πρόθεση φιλοξενίας από τοπικούς φορείς και οργανισμούς, ιδιωτικούς ή δημόσιους (διαθέσιμο σε: https://www.hcm.gr/museum_on_the_go/).

Τέλος, υπάρχει και το Κινητό Μουσείο του Αμερικανικού Μουσείου Φυσικής Ιστορίας (American Museum of Natural History, AMNH), το οποίο δημιουργήθηκε και διοικείται από το Αμερικανικό Μουσείο Φυσικής Ιστορίας της Νέας Υόρκης, υπό την αιγίδα του Κέντρου Gottesman για Διδασκαλία και Εκμάθηση Επιστημών. Το πρόγραμμα διατίθεται δωρεάν σε όλα τα σχολεία των πέντε δήμων της Νέας Υόρκης και αποτελείται από διαφορετικά θεματικά οχήματα, τα οποία είναι εξοπλισμένα με πρακτικά, διαδραστικά εκθέματα που καλύπτουν διαφορετικές ενότητες. Το νεότερο αυτοκινούμενο μουσείο δωρήθηκε το 2013 στο Μουσείο Φυσικής Ιστορίας της Νέας Υόρκης για να παρουσιαστούν οι δεινόσαυροι της περιοχής της σημερινής Μογγολίας. Στο όχημα δόθηκε η ονομασία «Δεινόσαυροι: αρχαία απολιθώματα, νέες ανακαλύψεις». Από το 1998 είχε δημιουργηθεί από τον ίδιο φορέα αυτοκινούμενο μουσείο με την ονομασία «Παλαιοντολογία Των Δεινοσαύρων» και λειτουργεί μέχρι σήμερα. Το μουσείο εστιάζει στη διδασκαλία των παιδιών, σχετικά με τους τρόπους που οι παλαιοντολόγοι χρησιμοποιούν τα απολιθώματα για να μελετήσουν τους δεινόσαυρους και άλλες αρχαίες μορφές ζωής, που έχουν εξαφανιστεί.

Το Κινητό Μουσείο «Δομές & Πολιτισμός» του Αμερικανικού Μουσείου Φυσικής Ιστορίας επιτρέπει στους μαθητές να περιηγηθούν στην υδρόγειο σφαίρα και να γνωρίσουν από κοντά τον τρόπο ζωής τριών σύγχρονων νομαδικών πολιτισμών: Των

Gabra στην Κένυα, των Μογγόλων στη Μογγολία και των «Μαυροπόδαρων» (Blackfeet) στη Μοντάνα. Μελετώντας αληθινά κομμάτια του υλικού τους πολιτισμού, οι μαθητές γίνονται ανθρωπολόγοι και ανακαλύπτουν με ποιον τρόπο η τοπική κουλτούρα επιτρέπει στους ανθρώπους να χρησιμοποιούν διάφορους περιβαλλοντικούς πόρους, προκειμένου να καλύψουν τις βασικές ανθρώπινες ανάγκες.

Το Κινητό Μουσείο «Ανακαλύπτοντας Το Σύμπαν» σήμερα βρίσκεται στο πλανητάριο Vanderbilt της Κομητείας Σάφολκ (Suffolk). Σύμφωνα με δημοσίευση του Τμήματος Εκπαίδευσης της Νέας Υόρκης (2017) (διαθέσιμο σε: <http://schools.nyc.gov/SchoolPortals/21/K225/newsandinfo/News/amnhvisit.htm>), το Κινητό αυτό Μουσείο είναι σε λειτουργία από το 1993 και στεγάζεται εντός ενός οχήματος μήκους 37 ποδών. Δημιουργήθηκε από το Τμήμα Πολιτιστικών Υποθέσεων και το Δημαρχείο της πόλης της Νέας Υόρκης. Από τότε έχει επισκεφθεί περισσότερα από 700 σχολεία στη Νέα Υόρκη.

Κεφάλαιο 3

Πρωτοτυπία του Θέματος - το Πλαίσιο της Έρευνας

Η δημιουργία κινητού μουσείου νεότερης ελληνικής ιστορίας σε κοντέινερ στην Ελλάδα προτείνεται για πρώτη φορά ενώ, όπως αναφέρθηκε και στην προηγούμενη ενότητα, έχει επιχειρηθεί η δημιουργία κινητών μουσείων σε άλλους μεταφερόμενους χώρους, όπως σε βαγόνια. Στο παρελθόν, στη δεκαετία του 1980, είχε οργανωθεί ανάλογη προσπάθεια με τη δημιουργία του «Τρένου του Στρατού και του Πολιτισμού». Η αμαξοστοιχία αποτελούνταν από δύο βαγόνια, στο ένα από τα οποία είχαν τοποθετηθεί εκθέματα που προέρχονταν από το Πολεμικό Μουσείο της Αθήνας και στο άλλο πίνακες από την Εθνική Πινακοθήκη-Μουσείο Αλεξάνδρου Σούτσου της Αθήνας. Το τρένο κινήθηκε από την Αθήνα μέχρι την Ορεστιάδα, κάνοντας προκαθορισμένη στάση 5 ημερών σε κάθε μεγάλο σταθμό της διαδρομής. Στο σταθμό οργανώνονταν εγκαίνια της έκθεσης και καλούνταν οι μαθητές και οι φιλόστορες της περιοχής να το επισκεφθούν, προκειμένου να θαυμάσουν, εντός του διαθέσιμου πενθημέρου, τα κειμήλια και τα έργα τέχνης. Το τρένο ήταν υποχρεωμένο να κινηθεί στις υπάρχουσες σιδηροδρομικές τροχιές. Με τον τρόπο αυτό, κάτοικοι των περιοχών, όπως η Ήπειρος, η Πελοπόννησος και τα νησιά δεν είχαν την ευκαιρία να το επισκεφτούν. Η δημιουργία του κινητού μουσείου του ΣΙΣΟ αντιμετωπίζει καίρια αυτό το πρόβλημα, έχοντας τη δυνατότητα να μεταβεί οπουδήποτε εντός του ελλαδικού χώρου αλλά, ακόμη, και στην Κύπρο. Επίσης, θα μπορεί να μετακινηθεί στο εξωτερικό και να συμμετέχει σε μεγάλες ιστορικές εκδηλώσεις που οργανώνονται κυρίως σε ευρωπαϊκές πρωτεύουσες, μεταλαμπαδεύοντας γνώσεις σχετικά με τη νεότερη ελληνική ιστορία.

Η μελέτη ενός τέτοιου εγχειρήματος είναι πολύπλοκη και απαιτεί ειδικές γνώσεις για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που πρέπει να επιλυθούν.

Με τη δημιουργία του κινητού μουσείου θα υπάρχει η δυνατότητα εύκολης παρουσίασης στο κοινό ιστορικών κειμηλίων και εκθεμάτων και, μέσω αυτών, μιας ιστορικής αφήγησης, που τα οφέλη της δεν θα περιορίζονται μόνο στην ψυχαγωγική εκπαίδευση, την απόκτηση ιστορικών γνώσεων και την εξοικείωση με το ιστορικό μας παρελθόν αλλά, τελικώς, με τη βελτίωση και ενίσχυση μιας απαραίτητης εθνικής αυτογνωσίας.

Κεφάλαιο 4

Μουσειολογική Προμελέτη

4.1 Σκοπιμότητα Δημιουργίας

Στη μουσειολογική προμελέτη θα εξεταστούν θέματα θεωρητικού περιεχομένου, όπως ο τρόπος δημιουργίας του μουσείου, οι θεματικές ενότητες της έκθεσης, η κίνηση του επισκέπτη εντός του χώρου, τα κριτήρια επιλογής των κειμηλίων και των εκθεμάτων, η αναζήτηση κινήτρων με σκοπό ο επισκέπτης να παραμείνει περισσότερη ώρα μέσα στο μουσείο, οι τρόποι προσέλκυσης περισσότερων επισκεπτών και τα καινοτόμα εργαλεία των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας (Information and Communication Technologies), μέσω των οποίων θα παρέχονται στους επισκέπτες περισσότερες και ουσιαστικότερες πληροφορίες, καθώς και δυνατότητα εμβάθυνσης σε αυτές. Αυτά είναι μερικά από τα ερωτήματα που θα μας απασχολήσουν και θα αναλυθούν στις παρακάτω ενότητες.

Σκόπιμη είναι στο σημείο αυτό η χρήση της SWOT ανάλυσης, προκειμένου να αναδειχθεί η χρησιμότητα δημιουργίας ενός τέτοιου μουσείου στην Ελλάδα. Οι Hay & Castilla (2006) αναφέρουν ότι η ανάλυση SWOT (προέρχεται από τα ακρωνύμια των λέξεων strengths, weaknesses, opportunities και threats) είναι ένα εργαλείο στρατηγικού σχεδιασμού που χρησιμοποιείται για την αξιολόγηση των δυνατοτήτων, αδυναμιών, ευκαιριών και απειλών, οι οποίες εμπλέκονται σε ένα έργο ή οποιαδήποτε άλλη κατάσταση που απαιτεί λήψη απόφασης. Επιπλέον, η Rouge (2007-2017) αναφέρει ότι η ανάλυση SWOT, τις περισσότερες φορές, χρησιμοποιείται από επιχειρηματικές οντότητες, αλλά και από μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς. Η πατρότητα του θεωρητικού πλαισίου, που βασίστηκε σε δεδομένα των εταιρειών Fortune 500 και αναπτύχθηκε για επιχειρηματικούς σκοπούς, αποδίδεται στον Albert Humphrey, ο οποίος τις δεκαετίες του 1960 και 1970 δοκιμάζει τη μέθοδο αυτή στο

Ινστιτούτο Ερευνών Stanford, η οποία και υιοθετείται, στη συνέχεια, από οργανισμούς όλων των ειδών ως εργαλείο για τη λήψη αποφάσεων (διαθέσιμο σε: <http://searchcio.techtarget.com/definition/SWOT-analysis-strengths-weaknesses-opportunities-and-threats-analysis>). Λαμβάνοντας υπόψη την αναφορά αυτή, η εφαρμογή της ανάλυσης SWOT είναι εφικτή και στο χώρο των μουσείων.

Με τη μέθοδο αυτή, αναλύοντας και ερευνώντας την ανάγκη για τη δημιουργία ενός τέτοιου μουσείου στην Ελλάδα, εντοπίζουμε και μπορούμε να χαρακτηρίσουμε ως δυνατό σημείο τη μοναδικότητα του ως κινητό ιστορικό μουσείο στην Ελλάδα, τη δυνατότητα μετακίνησης του εντός και εκτός του ελλαδικού χώρου, επίσης το γεγονός το συγκεκριμένο μουσείο μπορεί να προσφέρει ιστορική γνώση με τον καλύτερο δυνατό, εύληπτο και ψυχαγωγικό τρόπο, δηλαδή με την επί τόπου παρουσία του, εκεί όπου χρειάζεται. Η ευκαιρία που παρουσιάζεται στους ντόπιους κατοίκους των δυσπρόσιτων περιοχών είναι μοναδική. Οι περισσότεροι από αυτούς, ίσως, δεν θα είχαν ποτέ στη διάρκεια της ζωής τους την ευκαιρία να περιπλανηθούν στις σημαντικότερες στιγμές της νεότερης ελληνικής ιστορίας. Επίσης, υπάρχει η δυνατότητα αλλαγής των κειμηλίων που κάθε φορά παρουσιάζει, αλλά και η συνεργασία με ιστορικά μουσεία, κειμήλια των οποίων μπορεί να παρουσιάζει και να αποτελεί για αυτά την προσπάθεια εξωστρέφειάς τους. Επιπρόσθετα, υπάρχει η δυνατότητα προσέγγισης μουσείων του εξωτερικού και ταυτόχρονη παρουσίαση μίας ιστορικής περιόδου με δύο διαφορετικές απόψεις, μια ελληνική και μια ξένη. Το κινητό μουσείο έχει τη δυνατότητα να παρευρίσκεται σε κάθε τόπο τη συγκεκριμένη ημέρα που θα το ήθελαν οι κάτοικοι, όπως την ημέρα της εορτής του τόπου ή τη μέρα κάποιας εθνικής εορτής. Τέλος, υπάρχει η δυνατότητα παρουσίασης στο χώρο του μουσείου καινοτόμων και νέων τεχνολογιών, που ασφαλώς απουσιάζουν από την ελληνική επαρχία. Το αδύνατο σημείο της όλης προσπάθειας είναι η στενότητα του χώρου, η οποία περιορίζει τον αριθμό των κειμηλίων που μπορούν να εκτεθούν και την κίνηση των ατόμων με αμαξίδιο. Επίσης, το κινητό μουσείο θα είναι μονίμως εκτεθειμένο στις καιρικές συνθήκες, με αποτέλεσμα να χρειάζεται περισσότερη φροντίδα και συντήρηση απ' ότι ένα σταθερό μουσείο τόσο το ίδιο όσο και τα κειμήλια και εκθέματα που φιλοξενεί. Αδύνατο σημείο αποτελεί επίσης το υψηλό κόστος των καυσίμων που είναι απαραίτητα για τη μετακίνηση του μουσείου. Ο περιορισμένος χώρος δεν επιτρέπει την ταυτόχρονη πρόσβαση σε περισσότερα από τριάντα (30) άτομα. Η προσπάθεια για τη σωστή και άψογη παρουσίαση του θέματος

θα πρέπει να είναι συνεχής και να βρίσκονται πάντοτε οι απαραίτητες λύσεις για την επίλυση όλων των προβλημάτων που θα προκύπτουν. Ακόμη, υπάρχει μεγάλη ανάγκη ανεύρεσης κατάλληλου προσωπικού για ταυτόχρονη εκτέλεση εργασιών οδηγού, φύλακα, ξεναγού, μουσειοπαιδαγωγού, συντηρητή και άλλων. Στις ευκαιρίες που προσφέρει ένα κινητό μουσείο εντάσσεται η αξιοποίηση από διάφορους τοπικούς φορείς της φιλόδοξης προσπάθειας που καταβάλλει ο ΣΙΣΟ να «εντοιχίσει» την ελληνική ιστορία και να τη μεταφέρει με τη βοήθεια ενός κοντέινερ σε όλα τα μήκη και πλάτη του ελλαδικού χώρου, προς όφελος των κατοίκων της διοικητικής τους ευθύνης. Επιπλέον ευκαιρίες αποτελούν η αξιοποίηση του στο πλαίσιο εκμάθησης της νεότερης ελληνικής ιστορίας, η ευαισθητοποίηση των νέων σε τέτοια ιστορικά θέματα, η συμπληρωματική ψηφιακή παρουσίαση των κειμηλίων της έκθεσης με τη βοήθεια κινητών τηλεφώνων και η δυνατότητα παρουσίασης της νεότερης ελληνικής ιστορίας σε μετανάστες και πρόσφυγες.

Στις απειλές εντάσσονται οι κίνδυνοι δημιουργίας τροχαίου ατυχήματος ή φθοράς των κειμηλίων, λόγω των συχνών μετακινήσεων. Επίσης, οι ακραίες καιρικές συνθήκες είναι ένας παράγοντας που δεν μπορεί να υποτιμηθεί, δεδομένου ότι επηρεάζει δυσμενώς όχι μόνο τα ιστορικά κειμήλια του κινητού μουσείου, αλλά μπορεί ακόμα να προκαλέσει υπολογίσιμες φθορές στα υπόλοιπα εκθέματα, όπως μερική αποκόλληση των αυτοκόλλητων επιφανειών στις προθήκες του μουσείου που παρέχουν πληροφορίες, αποκόλληση σμάλτου από παράσημα, καταστροφή ελαιογραφιών λόγω των συνεχών κραδασμών και διάφορα άλλα. Ακόμη, η συνεχής έκθεση σε ανοικτούς χώρους αυξάνει τον κίνδυνο κλοπής κειμηλίων, κυρίως τις ώρες που το μουσείο είναι εκτός λειτουργίας. Δεν πρέπει να παραλειφθεί και το γεγονός ότι πάντα υπάρχει ο κίνδυνος δολιοφθορών, με ρίψεις χρωμάτων ή βαφή με σπρέι ή ακόμη και ρίψεις μολότοφ από άτομα που ανήκουν σε χώρους ακραίων μηδενιστικών αντιλήψεων. Παρακάτω παρουσιάζεται η ανάλυση SWOT με τη μορφή πίνακα:

Δυνατά Σημεία (Strenghts)	Αδυναμίες (Weaknesses)
<ul style="list-style-type: none"> • Μοναδικότητα στην Ελλάδα • Δυνατότητα μετακίνησης εντός και εκτός Ελλάδας • Παρουσίαση ιστορικής γνώσης 	<ul style="list-style-type: none"> • Περιορισμένος χώρος έκθεσης κειμηλίων • Έκθεση κειμηλίων σε ακραίες καιρικές συνθήκες

<ul style="list-style-type: none"> • Δυνατότητα προσέγγισης δυσπρόσιτων περιοχών • Δυνατότητα αλλαγής των κειμηλίων της έκθεσης • Συνεργασία με ιστορικά μουσεία, δίνοντας τη δυνατότητα σε αυτά να παρουσιάσουν κειμήλιά τους και εκτός των τειχών τους • Συνεργασία με μουσεία του εξωτερικού για ταυτόχρονη-παράλληλη παρουσίαση ιστορικής περιόδου • Δυνατότητα συμμετοχής σε τοπικές εορτές • Χρήση καινοτόμων και αναδυόμενων τεχνολογιών 	<ul style="list-style-type: none"> • Προβλήματα άνετης μετακίνησης των ατόμων με κινητικά προβλήματα • Υψηλό κόστος κίνησης, λόγω καυσίμων • Περιορισμένος αριθμός ατόμων, λόγω χωρικών περιορισμών • Αναγκαιότητα ανεύρεσης κατάλληλου προσωπικού για ταυτόχρονη εκτέλεση εργασιών οδηγού, φύλακα, ξεναγού, μουσειοπαιδαγωγού, συντηρητή και άλλων
<p>Ευκαιρίες (Opportunities)</p>	<p>Απειλές (Threats)</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Αξιοποίηση από τοπικούς φορείς προς όφελος τοπικών συλλόγων • Αξιοποίηση στο πλαίσιο εκμάθησης της νεότερης ελληνικής ιστορίας • Ευαισθητοποίηση των νέων σε θέματα νεότερης ελληνικής ιστορίας • Συμπληρωματική ψηφιακή παρουσίαση των κειμηλίων της έκθεσης με τη βοήθεια κινητών τηλεφώνων • Δυνατότητα παρουσίασης της νεότερης ελληνικής ιστορίας σε μετανάστες και πρόσφυγες 	<ul style="list-style-type: none"> • Κίνδυνοι, λόγω πρόκλησης τροχαίου ατυχήματος • Φθορά των κειμηλίων, λόγω των συχνών μετακινήσεων. • Μεγαλύτερη πιθανότητα κλοπής κειμηλίων • Κίνδυνοι δολιοφθορών και καταστροφών

Στο Κεφάλαιο 4.2, που θα ακολουθήσει, παρουσιάζονται ανά περίοδο τα κειμήλια που επιλέχθηκαν για τοποθέτηση στην πλάτη της προθήκης, με τις αντίστοιχες τιμές τους, έτσι όπως διατιμώνται σε παλαιοπωλεία της Θεσσαλονίκης και της Αθήνας και διαπιστώθηκε από επιτόπια έρευνα.

4.2 Επιλογή Κειμηλίων του Κινητού Μουσείου

Στην ενότητα αυτή θα παρουσιαστούν αναλυτικά τα κειμήλια που θα χρησιμοποιηθούν ανά περίοδο με τις αντίστοιχες τιμές τους (σε ευρώ), στις οποίες συμπεριλαμβάνεται Φ.Π.Α. 24%.

Θεματική Ενότητα Επανάστασης του 1821.

• Στολή αγωνιστή του 1821 σε κούκλα (φουστανέλα, πουκάμισο, γιλέκο (φέρμελη), τσαρούχια, φούντες, καλσόν, φάριο (φέσι), ζώνη (σελάχι))	1800 €
• Καριοφίλι	2500 €
• Πιστόλα	800 €
• Σπάθα	1400 €
• Γιαταγάνι	600 €
• Παλάσκα	200 €
• Χαρμπί	200 €
• Μεδουλάρι	120 €
• Βόλια (5 τεμάχια)	80 €
• Δοσομετρητής Πυρίτιδας	180 €
• Εγχειρίδιο (μαχαίρι)	250 €
• Τάσι	160 €
• Παγούρι	250 €
• Μπαρουτοθήκη	200 €
• Καλαμάρι (μελανοδοχείο)	250 €
Σύνολο	8990 €

Θεματική Ενότητα Ελληνοτουρκικού Πολέμου του 1897.

- Στολή Έλληνα Λοχαγού του Πεζικού σε κούκλα (χιτώνιο,

παντελόνι, στιβάλια, ζώνη, κεπί)	1400 €
• Ξιφολόγχη τυφεκίου Πεζικού Γκρα Μ 1874	200 €
• Ξιφολόγχη αραβίδας Πυροβολικού Γκρα Μ 1874	220 €
• Αργυρός Σταυρός του Τάγματος Αριστείας του Σωτήρος	280 €
• Τουρκικό μετάλλιο του Πολέμου του 1897	380 €
• Παγούρι ελληνικού στρατού γαλλικού τύπου	240 €
• Στρατιωτικός κανονισμός	160 €
• Γαλλική εφημερίδα εποχής	80 €
• Τουρκική ξιφολόγχη Μαρτίνι	260 €
• Τουρκική ξιφολόγχη Μάουζερ Μ 1890	260 €
• Τουρκική σπάθα	320 €
• Αναμνηστικό Τουρκικό μετάλλιο για την επανάσταση στην Κρήτη	360 €
• Τουρκικό φάριο (φέσι) στρατιώτη	260 €
• Ελληνικό κεπί (καπέλο) στρατιώτη του Πεζικού	300 €
• Επίστεψη τουρκικής σημαίας	200 €
• Κουμπιά ελληνικού στρατού (20 τεμάχια)	200 €
• Κουμπιά τουρκικού στρατού (20 τεμάχια)	400 €
• Επωμίδες Έλληνα αξιωματικού του Μηχανικού	400 €
• Επωμίδες Τούρκου αξιωματικού	350 €
Σύνολο	6270 €

Εύκολα μπορεί να παρατηρηθεί ότι από τα κειμήλια απουσιάζουν τυφέκια, πιστόλια και περίστροφα, διότι όλα όσα χρησιμοποιήθηκαν από το 1870 και μετά, υπόκεινται στο άρθρο 11 του νόμου 2168/93 περί όπλων και εκρηκτικών (διαθέσιμο σε: <http://www.peveke.gr/laws-order-pd/law216893.html>) και για κάθε μετακίνησή τους είναι απαραίτητο να υπάρχει έγγραφη άδεια της αστυνομίας, στην οποία θα δηλώνονται υποχρεωτικώς όλα τα όπλα με τον τύπο τους και τον αριθμό όπλου για κάθε ένα από αυτά. Γίνεται αντιληπτό ότι δεν μπορεί να επωμιστεί το κινητό μουσείο μια τέτοια υποχρέωση-δουλεία, διότι ένα στέλεχος της ομάδας θα είναι υποχρεωμένο να ασχολείται διαρκώς με τη γραφειοκρατία αίτησης και παραλαβής της σχετικής άδειας και, επίσης, να δηλώνεται κάθε φορά στην αστυνομία η ώρα της αναχώρησης του μουσείου και το δρομολόγιο, το οποίο πρόκειται να ακολουθήσει.

Οι όροι που προβλέπονται από το νόμο αυτό καθιστούν αδύνατη τη χρήση αυθεντικών όπλων και η μόνη δυνατή λύση σε αυτό το ζήτημα είναι η χρησιμοποίηση αντιγράφων πλαστικών όπλων, όπου αυτά υπάρχουν.

Θεματική Ενότητα Μακεδονικού Αγώνα 1904-1908.

• Στολή Μακεδονομάχου σε κούκλα (ντουλαμάς, φάριο, μαύρα τσαρούχια, καλσόν, φούντες, ζώνη (σελάχι)	1400 €
• Κάμα δίκοπη (μαχαίρι)	250 €
• Παγούρι	200 €
• Τάσι	120 €
• Πυξίδα	120 €
• Κεμέρι (τσαντάκι)	400 €
• Πρωτοσέλιδο ιταλικής εφημερίδας 1903	80 €
• Πρωτοσέλιδο γαλλικής εφημερίδας 1903	80 €
• Πρωτοσέλιδο βρετανικού περιοδικού 1904	80 €
• Καπέλο κομιτατζή	260 €
• Σήμα καπέλου κομιτατζή	80 €
• Βουλγαρική ξιφολόγχη Μάνλιχερ Μ 1888	200 €
• Βουλγαρική ξιφολόγχη Μάνλιχερ Μ 1890	200 €
• Μπαστούνι-ξίφος	350 €
• Κρητικό μαχαίρι	400 €
• Δείγμα (σχέδιο) χειροβομβίδας εποχής	140 €
• Μετάλλιο Μακεδονικού Αγώνα 1903-1909 Γ' τάξεως	250 €
Σύνολο	4610 €

Θεματική Ενότητα Βαλκανικών Πολέμων 1912-1913.

• Στολή Εύζωνα σε κούκλα (ντουλαμάς, τσαρούχια, καλσόν, φάριο, Καλτσοδέτες, παλάσκες με δερμάτινη ζώνη και αναρτήσεις)	1400 €
• Ελληνική Ξιφολόγχη Μάνλιχερ Μ 1903	200 €
• Καπέλο (κεπί) Έλληνα στρατιώτη του Πεζικού	240 €
• Καπέλο (κεπί) Έλληνα αξιωματικού του Πυροβολικού	300 €
• Ελληνικό μετάλλιο Α' Βαλκανικού Πολέμου	100 €
• Ελληνικό μετάλλιο Β' Βαλκανικού Πολέμου	100 €

• Ελληνικό Χρυσό Αριστείο Ανδρείας	300 €
• Ελληνικό Αργυρό Αριστείο Ανδρείας	220 €
• Ξίφος Έλληνα αξιωματικού του Πεζικού Μ 1868	800 €
• Βουλγαρικό μετάλλιο Βαλκανικών Πολέμων	100 €
• Βουλγαρικό μετάλλιο Ερυθρού Σταυρού	160 €
• Βουλγαρικό παράσημο Τιμής	260 €
• Καπέλο Βούλγαρου στρατιώτη	250 €
• Τουρκική ξιφολόγχη Μάουζερ Μ 1893	280 €
• Φέσι Τούρκου αξιωματικού	350 €
• Ξίφος Τούρκου αξιωματικού	800 €
• Επωμίδες Τούρκου αξιωματικού	450 €
• Πολεμικός θυρεός τουρκικού πολυβόλου Μαξίμ	120 €
• Παγούρι Τούρκου στρατιώτη	200 €
• Σάλπιγγα Τούρκου σαλπιγκτή	280 €
• Σπάθα Σέρβου αξιωματικού	800 €
• Σερβικό μετάλλιο Α' Βαλκανικού Πολέμου	100 €
• Σερβικό μετάλλιο Β' Βαλκανικού Πολέμου	100 €
• Γαλλική εφημερίδα εποχής	100 €
• Ιταλική εφημερίδα εποχής	90 €
Σύνολο	8100 €

Θεματική Ενότητα Μακεδονικού Μετώπου του Α' Παγκοσμίου Πολέμου 1915-1918.

• Ελληνικό κράνος Adrian	200 €
• Γαλλικό κράνος Adrian	200 €
• Σερβικό κράνος Adrian	600 €
• Ρωσικό κράνος Adrian	600 €
• Βρετανικό κράνος	400 €
• Γερμανικό κράνος	500 €
• Βουλγαρική σπάθα	800 €
• Βουλγαρικό μετάλλιο Α' Παγκοσμίου Πολέμου (Α' ΠΠ)	100 €
• Ελληνικός πολεμικός σταυρός Α' Π.Π. Α' τάξεως	240 €

• Ελληνικός στρατιωτικός κανονισμός	80 €
• Στρατιωτικός χάρτης του Σκρα	150 €
• Στρατιωτικός χάρτης της Δοϊράνης	150 €
• Γαλλική καραβάνα	120 €
• Γαλλικό κύπελλο	100 €
• Βρετανικό κύπελλο	80 €
• Βρετανικό παγούρι	100 €
• Γαλλικό Παγούρι	140 €
• Ρωσική σπάθα Μ 1881	800 €
• Ταυτότητα Ρώσου στρατιώτη	120 €
• Κάρτα εποχής με Ρώσο στρατιώτη	80 €
• Κάρτα εποχής με Σέρβο στρατιώτη	80 €
• Κάρτα εποχής με Ιταλό στρατιώτη	80 €
• Οπισθόφυλλο γαλλικού περιοδικού	80 €
• Βρετανικό συρματόπλεγμα	40 €
• Γερμανικό συρματόπλεγμα	100 €
• Ελληνικό Ξίφος αξιωματικού του Πυροβολικού	800 €
• Κεπί Έλληνα αξιωματικού	260 €
• Βρετανικό μαστίγιο ιππασίας	120 €
• Βρετανικό μετάλλιο Α' ΠΠ	100 €
• Ελληνικό διασυμμαχικό μετάλλιο νίκης	260 €
• Βρετανικό διασυμμαχικό μετάλλιο νίκης	80 €
• Γαλλικό διασυμμαχικό μετάλλιο νίκης	80 €
• Διασυμμαχικό μετάλλιο νίκης ΗΠΑ	80 €
Σύνολο	7720 €

Θεματική Ενότητα Μικρασιατικής Εκστρατείας και Καταστροφής 1919-1922.

• Ελληνικό κράνος Adrian	1200 €
• Στολή Εύζωνα	800 €
• Φωτογραφικό άλμπουμ στρατιώτη	650 €
• Ταυτότητα Έλληνα στρατιώτη	150 €
• Ξιφολόγχες Lebel (τεμ. 2)	400 €

• Ξιφολόγχη Μάνλιχερ-Σενάουερ Μοντέλο 1920	230 €
• Σάκος εκστρατείας στρατιώτη	70 €
• Σπάθα Έλληνα ιππέα	600 €
• Σπάθα Τούρκου ιππέα	450 €
• Φέσι Τούρκου αξιωματικού	650 €
• Φέσι Τούρκου στρατιώτη	250 €
• Φέσι Τούρκου ατάκτου	380 €
• Κουτί καπνού Τούρκου στρατιώτη	120 €
• Τουρκικό μετάλλιο μικρασιατικής εκστρατείας	250 €
• Τουρκικό μετάλλιο Μετζητιέ	280 €
• Τουρκικό μετάλλιο Οσμανιέ	280 €
• Ξίφος Τούρκου αξιωματικού	800 €
Σύνολο	7560 €

Θεματική Ενότητα Ελληνοϊταλικού Πολέμου 1940-41.

• Στολή Ιταλού αξιωματικού	800 €
• Κράνος Ιταλού Βερσαλιέρου	650 €
• Καπέλο Ιταλού αλπινιστή	420 €
• Ιταλικά μετάλλια (τεμάχια 5)	800 €
• Σπάθα Ιταλού αξιωματικού	800 €
• Επωμίδες Ιταλού αξιωματικού	350 €
• Παλάσκα Ιταλού αξιωματικού	350 €
• Επίστεψη ιταλικής σημαίας	180 €
• Καπέλο Ιταλού καραμπινιέρου	420 €
• Ξίφος πεζικού ελληνικού στρατού	800 €
• Ελληνικό χρυσό αριστείο ανδρείας	240 €
• Ελληνικό αργυρό αριστείο ανδρείας	240 €
• Ελληνικό μετάλλιο πολέμου 1940-41	60 €
• Σακίδιο Έλληνα νοσοκόμου	240 €
• Επωμίδες Έλληνα συνταγματάρχη του πεζικού	120 €
• Επωμίδες Έλληνα λοχαγού του ιππικού	120 €
• Καραβάνα Έλληνα στρατιώτη	150 €

• Κράνος Έλληνα στρατιώτη	180 €
• Κράνος βρετανικού τύπου Έλληνα στρατιώτη	120 €
Σύνολο	7040 €

Θεματική Ενότητα Γερμανικής επίθεσης εναντίον της Ελλάδας το 1941.

• Στολή Γερμανού αξιωματικού	1100 €
• Ξίφος Γερμανού αξιωματικού	800 €
• Σιδηρούς Σταυρός	280 €
• Μαστίγιο ιππασίας Ες-Ες	260 €
• Κράνος Γερμανού στρατιώτη	300 €
• Κάρτες εποχής (τεμάχια 5)	250 €
• Ξιφίδιο Γερμανού αξιωματικού του πεζικού	800 €
• Ξιφίδιο Γερμανού αξιωματικού της αεροπορίας	900 €
• Κιάλια Γερμανού αξιωματικού	320 €
• Φανός θυέλλης ελληνικού οχυρού	500 €
• Στρατιωτικό τηλέφωνο ελληνικού στρατού	280 €
• Στρατιωτικό τηλέφωνο γερμανικού στρατού	480 €
• Γερμανικός Χάρτης της Μακεδονίας	160 €
• Παλάσκες Γερμανού στρατιώτη (τεμάχια 2)	400 €
• Παγούρι Γερμανού στρατιώτη	180 €
Σύνολο	7010 €

Θεματική Ενότητα Μάχης της Κρήτης το 1941.

• Στολή Γερμανού αλεξιπτωτιστή	1200 €
• Γερμανικό διάσημο αλεξιπτωτιστή	280 €
• Αλεξίπτωτο	350 €
• Δίκοχο αλεξιπτωτιστή	320 €
• Τζόκευ Γερμανού αλεξιπτωτιστή	360 €
• Τσιγάρα Γερμανού στρατιώτη	80 €
• Σπίρτα Γερμανού στρατιώτη	40 €
• Θήκη καπνού Γερμανού στρατιώτη	160 €
• Σκαπανικό Γερμανού στρατιώτη	120 €

• Κράνος Βρετανού στρατιώτη	120 €
• Καπέλο Νεοζηλανδού στρατιώτη	320 €
• Καπέλο Αυστραλού στρατιώτη	320 €
• Διάσημα βρετανικών μονάδων (τεμάχια 5)	300 €
• Βρετανικό παγούρι	120 €
• Βρετανική караβάνα	120 €
• Βρετανικά τσιγάρα	80 €
• Φακός Βρετανού στρατιώτη	80 €
• Κανάβινη ζώνη Βρετανού στρατιώτη	40 €
• Άρβυλα Βρετανού στρατιώτη	120 €
• Κιάλια Βρετανού αξιωματικού	220 €
Σύνολο	4750 €

**Θεματική Ενότητα της αντίστασης στη Μέση Ανατολή
και στα βουνά της Ελλάδας το 1941-1944.**

• Στολή Έλληνα Ιερολοχίτη	950 €
• Διάσημο Ιερού Λόχου	120 €
• Κιάλια βρετανικού τύπου	220 €
• Στιλέτο βρετανικού τύπου	320 €
• Σουγιάς βρετανικού τύπου	90 €
• Καραβάνα Ιερολοχίτη	80 €
• Παγούρι Ιερολοχίτη	80 €
• Γερμανικό κράνος «Άφρικα»	400 €
• Γερμανικά κιάλια «Άφρικα»	360 €
• Βρετανικός αστέρας Βορείου Αφρικής	120 €
• Στρατιωτικοί κανονισμοί Μέσης Ανατολής (τεμάχια 2)	120 €
• Σκεύη εστίασης Γερμανών αξιωματικών (τεμάχια 3)	240 €
• Καπέλο Έλληνα αξιωματικού	180 €
Σύνολο	3280 €

4.3 Μουσειολογικός και Μουσειογραφικός

Σχεδιασμός του Μουσείου

Η νεότερη ιστορία της Ελλάδας, όπως αναφέρθηκε στην εισαγωγή είναι πλήρης σημαντικών ιστορικών γεγονότων. Η επιλογή του τρόπου παρουσίασης μιας ιστορικής περιόδου δεν μπορεί να γίνει χωρίς να έχει προηγηθεί εμπεριστατωμένη μελέτη. Τα μουσεία που παρουσιάζουν μονομέρεια ή μόνο ένα ιστορικό γεγονός, έχουν μειωμένη επισκεψιμότητα, όπως είναι το Μουσείο της Μάχης του Σκρα, στο οποίο παρουσιάζεται μόνο η σημαντική για το Μακεδονικό Μέτωπο του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου μάχη. Είναι επιδίωξη των μουσείων να διευρύνουν την ιστορική περίοδο στην οποία αναφέρονται, ακριβώς για να επιτύχουν την αύξηση της επισκεψιμότητας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το Μουσείο Μακεδονικού Αγώνα της Θεσσαλονίκης το οποίο, προκειμένου να επιτύχει αύξηση της επισκεψιμότητάς του, διεύρυνε την ιστορική περίοδο την οποία παρουσιάζει και προς "τα πίσω", συμπεριλαμβάνοντας ιστορικά γεγονότα που προηγήθηκαν, όπως την ιστορία της Επανάστασης του 1821 στη Μακεδονία, αλλά και προς "τα εμπρός", με την παρουσίαση της ιστορίας των Βαλκανικών Πολέμων 1912-1913 και την Απελευθέρωση της Μακεδονίας. Πολύ πρόσφατα επεξέτεινε ακόμη περισσότερο την ιστορική περίοδο που πραγματεύεται παρουσιάζοντας, επιπλέον, την ιστορική αφήγηση του Μακεδονικού Μετώπου του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Με αυτό σαν δεδομένο, είναι απαραίτητο σε ένα μουσείο που φιλοδοξεί να αφηγηθεί τη νεότερη ελληνική ιστορία να παρουσιαστούν όσο ευρύτερα και πληρέστερα οι επιμέρους ενότητες της.

Ένας άλλος παράγοντας προσέλκυσης επισκεπτών είναι το προσωπικό ενδιαφέρον που μπορεί να έχει κάποιος για κάποια συγκεκριμένη ιστορική περίοδο. Ο επισκέπτης που προέρχεται από τη Μακεδονία ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για το Μακεδονικό Αγώνα, ενώ κάποιος που κατάγεται από τον Πόντο στο κέντρο του ενδιαφέροντός του βρίσκεται η Μικρασιατική Καταστροφή και ο Κρητικός προσελκύεται, πρώτιστα, από τη Μάχη της Κρήτης. Με το ίδιο σκεπτικό, ένας Βρετανός θα ενδιαφερόταν για τη Μάχη της Κρήτης ενώ ένας Γάλλος ή ένας Ρώσος περισσότερο για τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, οι ιστορικές περίοδοι, άρα και οι θεματικές ενότητες, που θα παρουσιαστούν στο υπό κατασκευή κινητό μουσείο νεότερης ελληνικής ιστορίας, πρέπει να είναι:

- η Επανάσταση του 1821,
- ο ελληνοτουρκικός πόλεμος του 1897,
- ο Μακεδονικός Αγώνας 1904-1908,
- οι Βαλκανικοί Πόλεμοι 1912-1913,
- το Μακεδονικό Μέτωπο του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου 1915-1918,
- η Μικρασιατική Εκστρατεία και Καταστροφή 1919-1922,
- ο Ελληνοϊταλικός Πόλεμος 1940-1941,
- η γερμανική επίθεση εναντίον της Ελλάδας το 1941,
- η Μάχη της Κρήτης 1941,
- η αντίσταση στη Μέση Ανατολή και στα βουνά της Ελλάδας 1941-1944.

Ο τρόπος κατασκευής του μουσείου πρέπει να είναι τέτοιος, ούτως ώστε να μην δημιουργούνται βλάβες στον εκθεσιακό χώρο κατά τη διάρκεια της μετακίνησης του μουσείου και τη δημιουργία κραδασμών. Σημαντικός παράγοντας για την κατασκευή του μουσείου θα είναι επίσης και η πρόβλεψη της ταχύτητας προετοιμασίας του μουσείου για έκθεση, αλλά και της αντιμετώπισης των θερμοκρασιών, που θα εντοπίζονται εντός του εκθεσιακού χώρου.

Ο μουσειογραφικός σχεδιασμός έλαβε υπόψη τις διαστάσεις του υπάρχοντος κοντέινερ. Εσωτερικά, το ύψος του είναι 2,77 μέτρα στο πίσω μέρος και 2,23 μέτρα στο εμπρός μέρος. Η μείωση του ύψους παρουσιάζεται στα τελευταία 4,33 μέτρα, στο σημείο που συνδέεται με τον τράκτορα. Το συνολικό μήκος είναι 11,73 μέτρα και το πλάτος είναι 2,42 μέτρα.

Λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω, η σχεδίαση του εκθεσιακού χώρου θα γίνει με τον παρακάτω τρόπο: Ο επισκέπτης θα εισέρχεται στο μουσείο από την πίσω μεγάλη πόρτα, ανερχόμενος από κλίμακα κατασκευασμένη από ανοξείδωτο μέταλλο, στη δεξιά πλευρά του οποίου θα υπάρχει χειροφυλακτήρας-κάγκελο για την άνοδο στο μουσείο, το οποίο βρίσκεται σε ύψος 1,50 μέτρου από το έδαφος, για διευκόλυνση των ατόμων με μερική αναπηρία. Για τα άτομα με ολική αναπηρία (ΑΜΕΑ) είναι δυνατόν να προβλεφθεί η κατασκευή φορητού ανελκυστήρα, ο οποίος θα τοποθετείται στη θέση της κλίμακας, μόνο στην περίπτωση που θα απαιτείται η άνοδος στο μουσείο ατόμου που βρίσκεται σε αναπηρικό αμαξίδιο. Στο εσωτερικό του θα παρουσιαστούν οι δέκα

ιστορικές ενότητες που προαναφέρθηκαν με τη βοήθεια διοράματος, τηλεοράσεων και κειμηλίων που θα παρουσιάζονται σε προθήκες.

Το δίοραμα σε φυσικό μέγεθος θα αφορά το Ρούπελ, το πλέον γνωστό από οχυρά της γραμμής Μεταξά. Τα διοράματα έχουν τη δυνατότητα να παρουσιάσουν με απλό και παραστατικό τρόπο μια στιγμή ενός σημαντικού ιστορικού γεγονότος και για το λόγο αυτόν κατορθώνουν να κρατήσουν την προσοχή των επισκεπτών για πολλή ώρα. Έχει παρατηρηθεί, από προσωπική εμπειρία, ότι οι νέοι προσελκύονται ιδιαίτερα από τα διοράματα. Είναι χαρακτηριστικό ότι ολόκληρα μουσεία, όπως το Μουσείο Παύλου Βρέλλη στα Ιωάννινα, στηρίζονται αποκλειστικά και μόνο στην παρουσίαση διοραμάτων, ενώ σε άλλα μουσεία, όπως το Μουσείο Μακεδονικού Αγώνα Θεσσαλονίκης, το Army Museum στο Λονδίνο και άλλα, τα διοράματα αποτελούν ιδιαίτερα ελκυστικά τμήματα του μουσείου, στα οποία οι επισκέπτες αναλώνουν περισσότερο χρόνο και εκφράζουν έντονη επιθυμία λήψης φωτογραφιών. Επίσης, στο Πολεμικό Μουσείο/Παράρτημα Θεσσαλονίκης υπάρχει το δίοραμα του Α' Παγκοσμίου Πολέμου σε φυσικό μέγεθος και το δίοραμα του Ρούπελ σε κλίμακα 1:33, τα οποία αποτελούν σημεία ιδιαίτερου ενδιαφέροντος και προσελκύουν επισκέπτες όλων των ηλικιών. Ιδιαίτερα στο δεύτερο οι επισκέπτες έχουν τη δυνατότητα να αντιληφθούν σε μικρογραφία το τεράστιο έργο εκσκαφών και επιφανειακών έργων που δημιουργήθηκαν από το 1936 μέχρι το 1941 στην ελληνοβουλγαρική μεθόριο.

Με βέλη που θα είναι επικολλημένα στο πάτωμα, ο επισκέπτης οδηγείται να διανύσει πρώτα τον αριστερό διάδρομο και στη συνέχεια να στραφεί με αντίθετη κίνηση προς το δεξιό διάδρομο μέχρι να συναντήσει την πλαϊνή πόρτα της εξόδου από το μουσείο. Για την περαιτέρω διευκόλυνση του επισκέπτη θα υπάρχει και αρίθμηση των θεματικών ενοτήτων.

Το βασικό κορμό των κειμηλίων θα αποτελούν οι στολές που θα παρουσιάζονται φορεμένες σε κούκλες. Οι κούκλες που θα επιλέχθηκαν θα έχουν εσωτερικά συρμάτινο σκελετό και εξωτερικά θα είναι κατασκευασμένες από αφρώδες πλαστικό υλικό, το οποίο είναι ντυμένο με ύφασμα υπόλευκου χρώματος. Στις κούκλες αυτές διακρίνονται αδρά μόνο τα χαρακτηριστικά στο πρόσωπο και τα χέρια και παρέχουν το πλεονέκτημα

στον επιμελητή να μπορεί να δώσει κίνηση σε αυτές, κάμπτοντας κατάλληλα τον εσωτερικό συρμάτινο σκελετό.

Η γενική σχεδίαση του μουσείου θα περιλαμβάνει δύο προθήκες, μια δεξιά και μια αριστερά, καθαρού βάθους 0,45 μέτρων. Στην αριστερή προθήκη το ύψος για τα πρώτα 7,40 μέτρα θα είναι 2,77 μέτρα και για το υπόλοιπο 2,18 μέτρα. Στο σημείο που μειώνεται το ύψος, θα δημιουργηθούν δύο σκαλοπάτια διαμέσου των οποίων θα μετακινείται ο επισκέπτης σε όλο το μήκος του διαδρόμου. Δυστυχώς, λόγω της στενότητας του χώρου, δεν υπάρχει δυνατότητα περιήγησης ατόμου με αμαξίδιο σε όλο το χώρο, παρά μόνο στο μεγαλύτερο αρχικό μέρος του διαδρόμου. Δεξιά, θα κατασκευαστεί μια προθήκη μήκους 4,50 μέτρων, καθαρού πλάτους 0,45 μέτρων και ύψους 2,77 μέτρων. Αμέσως μετά την πλαϊνή πόρτα, θα κατασκευαστεί μια όμοια προθήκη, που θα καλύπτει την απόσταση από την πλαϊνή πόρτα μέχρι και το διόραμα. Το διόραμα, που θα έχει σαν θέμα ένα πολυβολείο του Ρούπελ, θα έχει καθαρές διαστάσεις πλάτους 2,42 μέτρων, μήκους 1,20 μέτρων και ύψους 2,18 μέτρων. Θα παρουσιάζει δύο στρατιώτες στο πολυβολείο που ο επισκέπτης θα βλέπει από την πίσω πλευρά του σώματός τους, καθώς παρακολουθούν, διαμέσου μιας θυρίδας την εξελισσόμενη γερμανική επίθεση κατά του Ρούπελ. Η σκηνή της επίθεσης θα είναι φυσικά, εμφανής και στον επισκέπτη. Τα βασικά εκθέματα, τα οποία επιλέχθηκαν, είναι στολές του ελληνικού στρατού, χαρακτηριστικές για κάθε ιστορική περίοδο. Η ορατή επιφάνεια του διοράματος θα είναι καλυμμένη με πλεξιγκλάς που θα περιβάλλεται από ξύλινο πλαίσιο, το οποίο θα αφαιρείται, όταν θα υπάρχει ανάγκη επισκευής ή συντήρησης του διοράματος. Το πλαίσιο δεν θα διαθέτει χερούλι, παρά μόνο μεντεσέδες στη μία πλευρά και εσωτερική κλειδαριά στην άλλη.

Μπαίνοντας από την είσοδο η αριστερή προθήκη, που θα είναι συνεχόμενη, περιλαμβάνει μια κούκλα φυσικών διαστάσεων, που αναπαριστά έναν αγωνιστή του 1821 με τη φουστανέλα, το καριοφίλι του, την πιστόλα, το γιαταγάνι, την παλάσκα, την μπαρουτοθήκη και άλλα μικροαντικείμενα. Στο πίσω μέρος της προθήκης, στην πλάτη, θα είναι επικολλημένη ενημερωτική πινακίδα, η οποία, μέσα από κείμενο 150 λέξεων στην ελληνική γλώσσα και 10 φωτογραφιών ηρώων και μαχών, θα παρουσιάζει την Επανάσταση του 1821. Οι 150 ακόμη λέξεις στην αγγλική γλώσσα θα απευθύνονται στους αλλοδαπούς που θα επισκέπτονται το μουσείο. Οι προθήκες θα είναι

κατασκευασμένες με ξύλινο σκελετό, που θα είναι βαμμένο στο ανοιχτό χρώμα της καρδιάς. Οι ανοιχτές επιφάνειες θα είναι καλυμμένες με πλεξιγκλάς πάχους 5 χιλιοστών και όχι με γυαλί (κρύσταλλο), διότι υπάρχει κίνδυνος θραύσης του υαλοπίνακα, λόγω στρέβλωσης του πλαισίου ή θραύσης του κρυστάλλου από κάποια απροσεξία του επισκέπτη. Θα υπήρχε πιθανότητα σοβαρότατου τραυματισμού αν χρησιμοποιούνταν κρύσταλλο στις προθήκες. Για αυτό το λόγο επιλέγεται κρύσταλλο τρίπλεξ, δηλαδή τρεις κρυστάλλινες επιφάνειες των 2 χιλιοστών που ενδιάμεσως φέρουν δύο διπλά φύλλα αυτοκόλλητης μεμβράνης. Σε περίπτωση θραύσης κρυστάλλου τρίπλεξ δεν αποκολλώνται τεμάχια του κρυστάλλου και έτσι αποφεύγονται τραυματισμοί.

Στη δεξιά πλευρά υπάρχει όμοιας κατασκευής συνεχόμενη προθήκη, εντός της οποίας τοποθετούνται οι κούκλες με τις στολές, μέχρι την πλευρική θύρα που υπάρχει στη δεξιά πλευρά του κοντέινερ. Η προθήκη συνεχίζει μετά τη θύρα μέχρι το διάγραμμα, με το οποίο ενώνεται έχοντας πλέξιγκλας στην κοινή τους μεσοτοιχία. Δεξιά, στην πρώτη κούκλα της προθήκης, τοποθετείται στολή Έλληνα αξιωματικού του 1897. Αριστερά, μετά την στολή του 1821, τοποθετείται κούκλα με τη στολή Μακεδονομάχου και δίπλα της τοποθετείται στολή Έλληνα αξιωματικού της περιόδου του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Δίπλα της, τοποθετείται στολή αξιωματικού της περιόδου της Μικρασιατικής Εκστρατείας. Στη δεξιά προθήκη, αμέσως μετά τη στολή του 1897 και μέχρι την πλαϊνή πόρτα του κοντέινερ, τοποθετείται στολή Εύζωνα της περιόδου των Βαλκανικών Πολέμων. Στο κέντρο της προθήκης, μετά τα πρώτα 5 μέτρα, τοποθετείται στο κέντρο του διαδρόμου διαχωριστικό κάγκελο, μήκους 4,5 μέτρων, προκειμένου να οδηγεί τους επισκέπτες στην αριστερή προθήκη. Το κάγκελο θα είναι κατασκευασμένο από ξύλο οξιάς βαμμένο επίσης στο ανοιχτό χρώμα της καρδιάς και θα έχει ύψος 0,80 μέτρα. Αριστερά, μετά τη στολή του αξιωματικού της Μικρασιατικής Εκστρατείας, τοποθετείται στολή Ιταλού αξιωματικού του 1940 και δίπλα του στολή Γερμανού αξιωματικού του 1941. Με τη στολή αυτή ολοκληρώνεται ο αριθμός των 6 στολών που θα υπάρχουν από την αριστερή πλευρά. Ο επισκέπτης τώρα θα βρίσκεται μπροστά στο διάγραμμα, σε φυσικό μέγεθος, που θα παρουσιάζει ένα πολυβολείο του Ρούπελ. Στην προτελευταία προθήκη που θα συναντήσει ο επισκέπτης κατά την κίνησή του προς την έξοδο, θα τοποθετηθεί στολή Γερμανού αλεξιπτωτιστή από τη Μάχη της Κρήτης και αμέσως δίπλα θα τοποθετηθεί στολή Ιερολοχίτη.

Σε όλες τις πλάτες των προθηκών, όπως στην ενότητα του 1821, θα είναι επικολλημένο βινύλιο, στο οποίο μέσα από κείμενο 150 λέξεων στην ελληνική και ισάριθμων λέξεων στην αγγλική γλώσσα, θα παρουσιάζεται η κάθε ιστορική περίοδος. Στην ίδια επιφάνεια επίσης, θα υπάρχουν 10 φωτογραφίες ανά ιστορική περίοδο. Εκτός από τις στολές, στην πλάτη των προθηκών θα υπάρχουν επιπλέον κειμήλια, στερεωμένα σταθερά, προκειμένου να μην υπάρχει δυνατότητα να μετακινηθούν κατά τη διάρκεια της κίνησης του κοντέινερ από πόλη σε πόλη.

Όλες οι προθήκες θα διαθέτουν βάση 0,12 μέτρων, πάνω στην οποία θα είναι τοποθετημένες οι κούκλες με τις στολές και όλες οι βάσεις επί των οποίων θα τοποθετηθούν κειμήλια. Η πρακτική αυτή εφαρμόζεται, προκειμένου οι κούκλες να παρουσιάζονται ψηλές και οι στολές που φέρουν να προσθέτουν επιπρόσθετη λαμπρότητα.

Σε κάθε στολή, ανά δίμηνο, θα τοποθετείται εντός τσέπης, παστίλια καμφοράς, για να αποφεύγεται η φθορά της στολής από το σκόρο, αλλά και για να απωθούνται και όλα τα υπόλοιπα έντομα. Δεν επιλέγεται η τοποθέτηση ναφθαλίνης, για την προστασία ατόμων με έλλειψη του ενζύμου G6PD, στα οποία προκαλείται αιμόλυση, ακόμη και με μερικές μόνον εισπνοές ατμοσφαιρικού αέρα σε χώρο, όπου έχει τοποθετηθεί ναφθαλίνη.

Οι προθήκες, στη δεξιά και αριστερή πλευρά, δεν θα διαθέτουν ενδιάμεσα χωρίσματα ανά ιστορική περίοδο. Η ιστορική περίοδος θα δηλώνεται με την αναγραφή πινακίδας στο άνω και πίσω μέρος της πλάτης της προθήκης και με διαφορετικό χρώμα για κάθε ιστορική περίοδο. Στην εξωτερική επιφάνεια της προθήκης θα κατασκευαστούν ξύλινα πλαίσια με πλεξιγκλάς στο κέντρο, στα οποία θα δηλώνεται η ιστορική περίοδος που εκτίθεται στο σημείο εκείνο. Τα πλαίσια θα είναι κατασκευασμένα από ξύλο οξιάς και βαμμένα στο ανοιχτό χρώμα της καρυδιάς. Η μη τοποθέτηση διαχωριστικών μεταξύ των ιστορικών περιόδων εξυπηρετεί στον καλύτερο αερισμό των προθηκών και ταυτόχρονα επιτρέπει στον επιμελητή του μουσείου να τοποθετεί ή να προβαίνει σε διορθώσεις και της διπλανής προθήκης με μεγαλύτερη ευκολία και άνεση.

Ο διάδρομος που απομένει στο κέντρο, μετά την τοποθέτηση των προθηκών θα είναι 1,42 μέτρα στο κεντρικό μέρος και 0,65 μέτρα στο μέρος όπου ο διάδρομος θα χωρίζεται με το διαχωριστικό κάγκελο. Ο διάδρομος των 0,65 μέτρων είναι μικρός και δεν επιτρέπει κίνηση αναπηρικού αμαξιδίου. Ως εκ τούτου, ο επισκέπτης με αμαξίδιο θα μπορεί να εισέρχεται μόνο μέχρι το σημείο που ξεκινούν τα σκαλοπάτια στο δάπεδο. Το πάτωμα του κοντέινερ είναι στρωμένο από την κατασκευή του με ξύλο. Η επένδυση αυτή θα παραμείνει για λόγους μόνωσης και επί του ξύλου θα τοποθετηθεί επένδυση ξύλου τύπου laminate στο ανοιχτό χρώμα της καρδιάς επίσης. Το πάτωμα αυτό είναι οικονομικό, αντέχει στην υγρασία, δίνει ζεστασιά στον εσωτερικό χώρο του μουσείου και μπορεί να αντικατασταθεί εύκολα σε περίπτωση μερικής ή ολικής φθοράς. Δεν επιλέχθηκε κεραμικό πλακίδιο, διότι δεν θα μπορούσε να αντέξει στους κραδασμούς της μετακίνησης του κοντέινερ, με αποτέλεσμα το ένα μετά το άλλο τα πλακίδια να αποκολλώνται και να δημιουργούν προβλήματα στο πάτωμα του διαδρόμου.

Η οροφή, η οποία είναι επίσης επενδυμένη με ξύλο από την κατασκευή του κοντέινερ, θα επικαλυφθεί με K-plast, επί του οποίου θα έχει εκτυπωθεί φωτογραφία ουρανού με λίγα σύννεφα. Ο ουρανός θα δίνει στον επισκέπτη την αίσθηση ότι βρίσκεται σε εξωτερικό χώρο. Θα αποφεύγονται έτσι κλειστοφοβικές καταστάσεις που βιώνουν ορισμένα άτομα.

4.4 Σχεδίαση Εξωτερικού Χώρου

Το κινητό μουσείο θα σταθμεύει κάθε φορά σε εμφανές προκαθορισμένο σημείο. Παρ' όλα αυτά, ο τόπος αυτός είναι απαραίτητο να καταδεικνύεται και με επιπρόσθετα μέσα. Για το λόγο αυτό, επιλέχθηκε να τοποθετείται εξωτερικά, στην αριστερή πλευρά του κοντέινερ, κυκλικό υφασμάτινο στέγαστρο διαμέτρου 15 μέτρων, το οποίο θα καλύπτει 160 μοίρες του κύκλου. Η επιλογή της πλευράς τοποθέτησης του στεγάστρου θα είναι η νοτιοανατολική πλευρά του χώρου, με σκοπό να καλύπτεται το κοντέινερ αρκετές ώρες της ημέρας και να προστατεύεται από την ηλιακή ακτινοβολία. Το στέγαστρο θα κρέμεται από ανοξείδωτο κεντρικό ιστό ύψους 7 μέτρων, που θα αποτελείται από δύο κυκλικούς σωλήνες εκ των οποίων ο ένας θα είναι ελάχιστα μικρότερος και θα εισέρχεται σε μήκος 0,40 μέτρων εντός του άλλου. Η δημιουργία δύο τεμαχίων του ιστού βοηθάει στην καλύτερη μεταφορά και τοποθέτηση του στεγάστρου. Στο άνω μέρος θα τοποθετείται επιπρόσθετος ιστός μήκους 1 μέτρου, από τον οποίο θα

αναρτάται ελληνική σημαία διαστάσεων 0,80 μέτρα X 1,20 μέτρα. Εκτός από την προστασία του κοντέινερ/κινητού μουσείου κατά τη διάρκεια των ωρών που η ηλιακή ακτινοβολία είναι έντονη, το στέγαστρο θα σηματοδοτεί επιπρόσθετα και το χώρο. Το ύφασμα του στεγάστρου θα δένεται στο έδαφος με 12 σκοινιά και αντίστοιχο αριθμό πασσάλων που θα καρφώνονται εντός του εδάφους. Στο χώρο που θα σχηματίζεται μεταξύ του στεγάστρου και του κοντέινερ θα τοποθετείται μια τηλεόραση, για την οποία αναλυτικά θα αναφερθούμε στην ενότητα 4.5. Ομοίως, μια δεύτερη ίδια τηλεόραση θα τοποθετείται στο δεξιό υφασμάτινο στέγαστρο που θα τοποθετείται από την άλλη πλευρά, όπου θα βρίσκεται και η πλαϊνή σκάλα. Εξωτερικά, το κοντέινερ θα παρουσιάζει την εικόνα επισκέψιμου χώρου με κλίμακα ανόδου και καθόδου και χώρου διαδραστικών εφαρμογών, με τις δύο εξωτερικές τηλεοράσεις. Ο τράκτορας δεν θα αφαιρείται από το κοντέινερ, αλλά θα παραμένει συνδεδεμένος με αυτό, καθ' όλη τη διάρκεια της παραμονής του μουσείου στον εκάστοτε τόπο.

Για τη διαφήμιση του μουσείου σε όλη τη διάρκεια του 24ώρου έχει προβλεφθεί η δημιουργία κινητής φωτεινής πινακίδας. Οι διαστάσεις της θα είναι ως προς το πλάτος 0,70 μέτρα, ως προς το ύψος 1,20 μέτρα και θα διαθέτει πάχος 0,20 μέτρα. Θα είναι κατασκευασμένη από αλουμίνιο και όχι από σίδηρο για λόγους βάρους και αντοχής στο χρόνο και τις αντίξοες καιρικές συνθήκες και επενδεδυμένη με πλεξιγκάς. Θα φωτίζεται με 4 λάμπες LED, 18 Watt έκαστη. Θα είναι διπλής όψεως και επάνω σε κάθε μία από τις δύο όψεις θα είναι επικολλημένη η εικόνα του εσωτερικού χώρου του μουσείου και ο τίτλος «Κινητό Μουσείο Νεότερης Ελληνικής Ιστορίας».

4.5 Χρήση Ψηφιακών Τεχνολογιών

Η συνεχής πρόοδος των νέων τεχνολογιών και η κυριαρχία του ψηφιακού κόσμου αποτελούν αναπόσπαστα στοιχεία της καθημερινής ζωής, τουλάχιστον στο δυτικό κόσμο. Δεν θα ήταν υπερβολικός ο ισχυρισμός ότι με τις νέες τεχνολογίες και τις νέες τεχνολογικές-ψηφιακές εφαρμογές ζούμε στην εποχή της κοινωνίας της πληροφορίας. Οι νέες τεχνολογίες σήμερα έχουν κάνει διείσδυση περισσότερο από ποτέ ακόμα και στους χώρους πολιτισμού και, φυσικά, στην εκπαίδευση και ψυχαγωγία. Αξιοσημείωτο είναι ότι η πρόοδος των νέων τεχνολογιών γίνεται με τόσο ραγδαίο ρυθμό, ώστε η εμφάνιση νέων εφαρμογών μουσειακού και πολιτισμικού χαρακτήρα να είναι διαρκής. (Δεληγιάννης & Παπαϊωάννου, 2014:114,120).

Δικαιολογημένα προκύπτει το ερώτημα τι εννοείται με τους όρους «νέες τεχνολογίες και ψηφιακός κόσμος στα μουσεία, στην τέχνη και στον πολιτισμό». Η απάντηση είναι απλή και προφανής. Σε αυτές περιλαμβάνεται το σύνολο των εφαρμογών πολιτισμικού και ψηφιακού χαρακτήρα στις ηλεκτρονικές συσκευές, οι οποίες βρίσκονται στο σπίτι, στην τσέπη και στον εργασιακό χώρο. Ενδεικτικά παραδείγματα αποτελούν οι λειτουργικές εφαρμογές διαχείρισης πληροφοριών, όπως οι βάσεις δεδομένων, το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, οι ηλεκτρονικές εφαρμογές γραφείου (όπως η σύνταξη κειμένων, φύλλων εργασίας, παρουσιάσεων, οι λογιστικές εφαρμογές κ. ά.), καθώς και εφαρμογές προβολής πολιτισμικού υλικού, δημιουργίας και διάθεσης ψηφιακών καλλιτεχνικών δημιουργημάτων και επικοινωνίας με το κοινό. Να σημειωθεί ότι για τις ανάγκες προβολής και επικοινωνίας παρατηρείται η ανάπτυξη και η κυριαρχία πιο πολύπλοκων και απαιτητικών εφαρμογών, στις οποίες υπάρχει ο συνδυασμός κειμένου, ήχου, βίντεο, εικόνας και γραφικών. Αυτές οι εφαρμογές είναι τα «συστήματα πολυμέσων» («multimedia systems»). Το βίντεο είναι μία από τις εφαρμογές των multimedia systems, η οποία αξιοποιείται και κυριαρχεί στις εκθέσεις. Η προβολή βίντεο σε οθόνες τηλεόρασης ίσως είναι και η πιο συνηθισμένη εφαρμογή (Δεληγιάννης & Παπαϊωάννου, 2014:115,120).

Οι εφαρμογές πολυμέσων βασίζονται στις νέες και συνεχείς εξελίξεις της πληροφορικής και προσφέρουν αυξημένες δυνατότητες διάδρασης και διάχυσης. Η διάδραση είναι η αλληλεπιδραστική επικοινωνία μεταξύ του χρήστη και της εφαρμογής πολυμέσων. Η διάχυση έχει ως βάση κυρίως το διαδίκτυο, το οποίο καθιστά δυνατή την απρόσκοπτη διάθεση και ανταλλαγή πληροφοριών (Δεληγιάννης & Παπαϊωάννου, 2014:116).

Όπως αναφέρθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο, αριστερά και δεξιά του κοντέινερ θα υπάρχουν τοποθετημένες 2 τηλεοράσεις 43 ιντσών με τις αντίστοιχες βάσεις τους. Η επιλογή του μεγέθους της τηλεόρασης έγινε με κριτήριο την απόσταση από την οποία θα την παρακολουθεί ο επισκέπτης, αλλά και η τιμή της, διότι οι τηλεοράσεις μεγαλύτερων ιντσών είναι δυσανάλογα ακριβότερες από αυτές των 43 ιντσών. Μπροστά από κάθε τηλεόραση και σε απόσταση δύο μέτρων από αυτήν θα τοποθετούνται έξι καθίσματα σε διπλή σειρά, προκειμένου οι επισκέπτες να απολαμβάνουν με άνεση τις ιστορικές ταινίες που θα παρουσιάζονται σε αυτές. Οι

ταινίες θα είναι διάρκειας είκοσι λεπτών η κάθε μία και θα παρουσιάζουν με τη σειρά όλες τις ιστορικές περιόδους, στις οποίες αναφέρεται το μουσείο. Στη μία τηλεόραση παρουσιάζεται το 1821, ενώ ταυτόχρονα στην άλλη θα παρουσιάζεται η γερμανική επίθεση εναντίον της Ελλάδας. Η εκφώνηση θα είναι στην ελληνική γλώσσα, ενώ θα υπάρχουν υπότιτλοι στην αγγλική γλώσσα. Το μέγεθος της έντασης θα ορίζεται σε επίπεδο ούτως ώστε η μια τηλεόραση να μην ενοχλεί την άλλη. Η προβολή των ιστορικών ταινιών θα γίνεται με τη βοήθεια USB, που θα τοποθετείται σε κάθε τηλεόραση, ενώ η προβολή θα είναι συνεχόμενη όλες τις ώρες λειτουργίας του μουσείου, δηλαδή από τις 10 το πρωί μέχρι τις 6 το απόγευμα.

Εντός του κοντέινερ, μέσα στις προθήκες, θα υπάρχουν τρεις τηλεοράσεις 24 ιντσών στις οποίες, με υπότιτλους στα ελληνικά και στα αγγλικά, θα παρουσιάζονται τα ιστορικά γεγονότα. Οι τηλεοράσεις θα είναι τοποθετημένες στο ενδιαμέσο σημείο αλλαγής της ιστορικής περιόδου και θα παρουσιάζουν αρχικά την παλαιότερη και στη συνέχεια τη νεότερη ιστορική περίοδο. Η προβολή της κάθε ιστορικής περιόδου θα είναι 5λεπτη για να μην δημιουργείται συνωστισμός στο διάδρομο του κοντέινερ. Ασφαλώς, οι τρεις τηλεοράσεις δεν επαρκούν για όλες τις ιστορικές περιόδους. Επιλέχθηκε οι τηλεοράσεις να παρουσιάζουν τις περιόδους Επανάσταση 1821-Μακεδονικός Αγώνας, Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος-Μικρασιατική Εκστρατεία και Ελληνοϊταλικός πόλεμος-Γερμανική επίθεση. Οι τηλεοράσεις αυτές θα δίνουν επιπρόσθετη, περισσότερη ιστορική γνώση, από τα κείμενα και τις φωτογραφίες που θα είναι επικολλημένες στην πλάτη των προθηκών. Ταυτόχρονα, θα συνενώνουν την ιστορική αφήγηση με την απτή οπτική επαφή, με τα αντικείμενα που προέρχονται από τη χρονική περίοδο, την οποία περιγράφει με τη βοήθεια τηλεοπτικής εικόνας, η προφορική αφήγηση.

Κεφάλαιο 5

Μουσειολογική Μελέτη

Εφαρμογής

Στο προηγούμενο κεφάλαιο παρουσιάστηκαν οι σκέψεις για τη δημιουργία του μουσείου, που αφορούν τις ιστορικές περιόδους, τον τρόπο κατασκευής του μουσείου, την επιλογή των κειμηλίων και άλλα. Στο κεφάλαιο αυτό θα εφαρμοστούν οι σκέψεις που προαναφέρθηκαν, προκειμένου το μουσείο να παρουσιάσει την τελική εικόνα που επιθυμεί ο μελετητής, αλλά θα δοθούν επίσης και κάποιες λεπτομέρειες, όπως η επιλογή του φωτισμού, του κλιματισμού, αλλά και του χρόνου που απαιτείται για την υλοποίηση της κατασκευής.

5.1 Τελική Παρουσίαση του Χώρου

Ο εσωτερικός χώρος του μουσείου θα πρέπει να εμπνέει και να εντυπωσιάζει τον επισκέπτη με την πρώτη ματιά. Η μεγάλη πόρτα στο πίσω μέρος του κοντέινερ δίνει τη δυνατότητα της παρατήρησης του εσωτερικού χώρου του μουσείου από μακριά. Αυτό δημιουργεί την επιθυμία στον υποψήφιο επισκέπτη να εισέλθει εντός του χώρου και να περιηγηθεί σε αυτόν. Η καθαριότητα στο πάτωμα και στα πλεξιγκλάς θα διασφαλίζεται με καθημερινή φροντίδα μετά το κλείσιμο του μουσείου για το κοινό.

Εξωτερικά, το κοντέινερ θα είναι εντυπωσιακό διότι θα παρουσιάζεται ως ενιαίο σύνολο με το υφασμάτινο στέγαστρο στη μια του πλευρά και τις δύο τηλεοράσεις αριστερά και δεξιά από την είσοδο. Βλέποντας από μακριά το μουσειακό σύνολο, οι επισκέπτες θα συγκεντρώνονται αρχικά από περιέργεια, αλλά θα εντυπωσιάζονται, πλησιάζοντας και παρακολουθώντας τις ταινίες που θα παρουσιάζονται από τις τηλεοράσεις. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δίνεται στο χώρο που θα σταθμεύει ο τράκτορας. Αν εγκατασταθεί στο κέντρο μιας κεντρικής πλατείας, είναι αυτονόητο ότι η

παρουσία του θα γίνει αισθητή από όλους τους κατοίκους της περιοχής σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα. Αντιθέτως, αν σταθμεύσει στην άκρη μιας πόλης, το πιθανότερο είναι ότι δεν θα τύχει μεγάλης επισκεψιμότητας. Δεν έχει γίνει πρόβλεψη για φωτισμό εξωτερικού χώρου, διότι ο τράκτορας θα επιλέγει τη στάθμευσή του σε φωτεινά μέρη, όπως πλατείες, εμπορικά κέντρα και άλλα. Η εξωτερική του εικόνα, όπως θα προβάλλεται, δημιουργήθηκε και παρουσιάζεται με τρισδιάστατο σχεδιασμό στο Παράρτημα, στο τέλος της μεταπτυχιακής διατριβής.

5.2 Συγγραφή Κειμένων

Τα κείμενα που θα αναγράφονται στην πλάτη κάθε προθήκης, στην ελληνική και αγγλική γλώσσα θα είναι 150 λέξεων έκαστο. Η επιλογή του αριθμού των λέξεων, που αντικειμενικά είναι μικρός, έγινε με σκεπτικό την αποφυγή δημιουργίας συνωστισμού στο διάδρομο του κοντέινερ. Η επιλογή μεγάλου κειμένου σε ιστορικές εκθέσεις, που παρουσιάζουν πολλές θεματικές ενότητες δεν ενδείκνυται, διότι ο επισκέπτης, όρθιος, καταναλώνει αρκετή ώρα για την ανάγνωση των κειμένων. Κατά συνέπεια, πρέπει να επιλεγεί ο σωστός αριθμός λέξεων για κάθε ιστορική ενότητα, προκειμένου τα κείμενα να μην κουράσουν τον επισκέπτη στον οποίο, η πληροφορία σε μορφή γραπτού λόγου, θα πρέπει να κινητοποιήσει την επιθυμία προσεκτικότερης παρατήρησης των φωτογραφιών και των ψηφιακών τεχνολογιών. Κατά την αποχώρηση, θα πρέπει να έχει διαμορφωθεί στη συνείδηση του επισκέπτη μια όσο το δυνατόν πληρέστερη κατανόηση των γεγονότων της νεότερης ελληνικής ιστορίας, από το συνολικό τρόπο παρουσίασης εντός του μουσείου.

5.3 Επιλογή Φωτισμού-Κλιματισμού

Ο φωτισμός είναι ζωτικής σημασίας για την ανάδειξη του χώρου και την οπτική ικανοποίηση από τα εκτειθέμενα αντικείμενα. Επιλέγοντας διαφορετικές δέσμες και χρώματα φωτός, τα εκθέματα προβάλλονται με διαφορετικό τρόπο. Η επιλογή του φωτισμού εξαρτάται από πολλές παραμέτρους σχεδιασμού του εκθεσιακού χώρου. Πρωταρχικό ρόλο διαδραματίζει η αρχιτεκτονική του κοντέινερ, με την οποία πρέπει ο φωτισμός να εναρμονιστεί. Άλλοι παράγοντες είναι οι αναλογίες του χώρου, οι χρωματικές επιλογές, η εσωτερική διακόσμηση, το διαθέσιμο φυσικό φως και, τέλος, η φύση της έκθεσης. Υπάρχουν πολλά είδη ακτινοβολίας στο φάσμα του ορατού φωτός,

οι οποίες είναι δυνητικά επιβλαβείς για τα υλικά που χρησιμοποιούνται στην τέχνη. Αυτή που πρέπει να καταστέλλεται πλήρως είναι η UV ακτινοβολία (Armas, 2011:1).

Η επιλογή του φωτισμού, ακόμη και στην περίπτωση του κινητού μουσείου αποτελεί ιδιαίτερα σημαντικό παράγοντα για την καλύτερη παρουσίαση των εκθεμάτων. Τα τελευταία χρόνια, η τεχνολογία LED έχει δώσει λύσεις στο φωτισμό μουσείων και η επιλογή της αποτελεί σχεδόν μονόδρομο. Οι λάμπες LED δεν παράγουν θερμότητα και αυτός είναι ένας πολύ σημαντικός παράγοντας για την επιλογή τους. Η θερμότητα που παράγουν οι λάμπες πυρακτώσεως, αλλά και μερικώς οι λάμπες φθορίου, ανεβάζουν τη θερμοκρασία εντός της προθήκης, αλλά και τη συνολική θερμοκρασία του μουσείου, δημιουργώντας προβλήματα σε ευαίσθητα κειμήλια. Ταυτόχρονα, προκαλούν αυξημένη κατανάλωση ρεύματος, εξαιτίας της λειτουργίας του συστήματος ψύξης. Αν στους παράγοντες αυτούς, συνυπολογίσουμε και τη UV ακτινοβολία, η οποία παράγεται κατά τη λειτουργία τους, θα πρέπει να καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι ο αποκλεισμός τους είναι επιβεβλημένος. Από την άλλη πλευρά, οι λάμπες φθορίου έχουν μικρότερη κατανάλωση, ανεβάζουν ελάχιστα τη θερμοκρασία, αλλά παράγουν UV ακτινοβολία. Συνεπώς, η επιλογή της τεχνολογίας LED δεν επηρεάζει τη θερμοκρασία εντός των προθηκών και τη συνολική θερμοκρασία εντός του κοντέινερ, ενώ ταυτόχρονα εξασφαλίζει μηδενική εκπομπή UV ακτινοβολίας.

Ο φωτισμός των προθηκών θα πραγματοποιηθεί με αυτοκόλλητες ταινίες LED θερμού χρώματος, με 60 LED ανά τρέχον μέτρο, βαθμού στεγανότητας IP20, δηλαδή για χρήση σε εσωτερικό χώρο και οι οποίες θα επικολληθούν σε διπλή σειρά στο άνω και κάτω μέρος της προθήκης, με κατεύθυνση φωτισμού 45 μοιρών προς το κέντρο της προθήκης. Επίσης, δύο αυτοκόλλητες ταινίες LED θα επικολληθούν στα κάθετα στηρίγματα των προθηκών, για να ενισχύσουν τη φωτεινότητα εντός της προθήκης. Σύμφωνα με τον Fördergemeinschaft Gutes Licht (FGL), ο ενσωματωμένος φωτισμός παρέχει το πλεονέκτημα των πολύ μικρών αντανάκλασεων. Τα εκθέματα, «λουσμένα» στο φως, φωτίζονται από την πλευρά που τα βλέπει ο επισκέπτης, χωρίς ο ίδιος να ενοχλείται από το φως.

Παρ' όλα αυτά, ο τελικός έλεγχος του φωτισμού θα πραγματοποιηθεί μετά την τοποθέτηση όλων των εκθεμάτων εντός του μουσείου και θα εκτιμηθεί η ορθότητα της

τοποθέτησης του αριθμού των LED τόσο κατά τη διάρκεια της ημέρας, όσο και κατά τη διάρκεια της νύχτας. Όσο καλή πρόβλεψη κι αν γίνει, πάντοτε η πράξη είναι αυτή που αποδεικνύει την ορθότητα της επιλογής σχετικά με την ποσότητα του φωτός και την επάρκεια ή μη του φωτισμού. Μπορούν, όμως, εύκολα να γίνουν διορθωτικές κινήσεις, καθ' όσον ηλεκτρικό ρεύμα θα διατρέχει όλο το κοντέινερ, από τη μια, μέχρι την άλλη πλευρά.

Οι ταινίες LED είναι χαμηλού κόστους και έχουν μεγάλη διάρκεια ζωής. Η αντικατάστασή τους είναι εύκολη και μπορεί να γίνει από ένα μόνο και μη εξειδικευμένο άτομο, σε ελάχιστο χρόνο. Ακόμη και ο οδηγός του τράκτορα, που πιθανόν να μην έχει τέτοιες γνώσεις, θα μπορούσε να αντικαταστήσει την κατεστραμμένη ταινία σε ελάχιστο χρόνο. Στο διάδρομο του κοντέινερ δεν θα τοποθετηθεί καθόλου φωτισμός, γιατί θα φωτίζεται από το φωτισμό που διαφεύγει από τις προθήκες, διαμέσου των πλεξιγκλάς. Με τον τρόπο αυτό θα επιτευχθεί η καλύτερη παρατήρηση των κειμηλίων, τα οποία βρίσκονται εντός των προθηκών, διότι τα υπάρχοντα πλεξιγκλάς, λόγω της διαφοράς φωτεινότητας εντός και εκτός των προθηκών, δεν θα μπορούν να λειτουργούν σαν καθρέφτες. Η τροφοδοσία με ηλεκτρικό ρεύμα των ταινιών LED θα επιτυγχάνεται με μετασχηματιστή από τα 220 στα 12 volt, που δεν θα είναι ορατός, διότι θα είναι τοποθετημένος σε ειδική θήκη στη βάση της προθήκης. Οι ταινίες LED που επιλέχθηκαν, καταναλώνουν 14,4 Watt ανά μέτρο, είναι δηλαδή ισχυρού φωτισμού. Είναι αυτονόητο ότι η συντήρηση του φωτισμού αποτελεί πρωταρχικό μέλημα και ο εντοπισμός τυχόν προβλήματος πρέπει να τυγχάνει άμεσης αντιμετώπισης και επιδιόρθωσης.

Η τροφοδοσία του κοντέινερ για τη λειτουργία του φωτισμού, του κλιματισμού και των τηλεοράσεων θα γίνεται με προέκταση καλωδίου 3 X 2,50, το οποίο θα καταλήγει σε εξωτερική πηγή ρεύματος, δηλαδή δεν θα χρησιμοποιείται ηλεκτρογεννήτρια βενζίνης, διότι αυτή είναι θορυβώδης κατά τη λειτουργία της και θα αποτελεί πρόβλημα για τον ήχο των εξωτερικών τηλεοράσεων, όσο μακριά κι αν βρίσκεται τοποθετημένη. Η κατανάλωση ρεύματος του κινητού μουσείου θα επιβαρύνει τον εκάστοτε φορέα που θα προσκαλεί στο χώρο του το μουσείο. Για το λόγο αυτό, δεν χρειάζεται να διαθέτει μετρητή ρεύματος, για να υπολογιστεί η συνολική κατανάλωση ρεύματος κατά τη διάρκεια της λειτουργίας του μουσείου.

Η ψύξη και η θέρμανση του κοντέινερ θα επιτυγχάνεται με την λειτουργία δύο κλιματιστικών, 12 BTU inverter έκαστο, τα οποία θα είναι τοποθετημένα στο επάνω μέρος της εισόδου και της εξόδου, αντίστοιχα. Οι περσίδες θα είναι στραμμένες με κλίση 30 μοιρών από την κάθετη γραμμή του εδάφους, προκειμένου να εμποδίζουν τον εσωτερικό αέρα του θαλάμου να εξέρχεται, με συνέπεια την αύξηση στην κατανάλωση του ρεύματος από τη λειτουργία των κλιματιστικών. Με τον ίδιο τρόπο, τις ψυχρές ημέρες θα επιτυγχάνεται η θέρμανση στο διάδρομο του κοντέινερ. Η επιλογή των κλιματιστικών πρέπει να είναι κλάσης A σε ό,τι αφορά τον θόρυβο διότι, αν είναι παλαιάς τεχνολογίας, με τη λειτουργία τους τα δύο κλιματιστικά θα δημιουργούν ενοχλητικό θόρυβο εντός του διαδρόμου του μουσείου. Ιδιαίτερο σύστημα θέρμανσης-ψύξης για το χώρο εντός των προθηκών δεν προβλέπεται. Οι θερμοκρασίες εντός των προθηκών θα επηρεάζονται από τη θερμοκρασία του διαδρόμου μέσω οκτώ σημείων εισόδου και εξόδου αέρος, τα οποία θα καλύπτονται με ύφασμα, επιτρέποντας την είσοδο και την έξοδο του ατμοσφαιρικού αέρα στις προθήκες. Το ύφασμα που τοποθετείται αποκόπτει, προφανώς, σε ένα ποσοστό την κίνηση του αέρα, ωστόσο εμποδίζει τη σκόνη και τα έντομα να εισέρχονται εντός των προθηκών και να δημιουργούν ανάγκες διαρκών ελέγχων και συνεχούς καθαριότητας. Με την υπάρχουσα σχεδίαση, δεν θα απαιτείται καθαριότητα εντός των προθηκών πριν την παρέλευση εξαμήνου, διότι δεν θα υπάρχουν ρωγμές για την είσοδο σκόνης και εντόμων.

5.4 Ανθρώπινο Δυναμικό

Οι απαιτούμενες εργασίες για τη λειτουργία του Κινητού Μουσείου θα πραγματοποιούνται από δύο μόνο άτομα, εξαιτίας οικονομικών περιορισμών και διότι μόνο αυτά θα έχουν τη δυνατότητα να μετακινηθούν με τον τράκτορα. Η απασχόληση περισσότερων ατόμων για την ετοιμασία του μουσείου αμέσως μετά την άφιξή του στον τόπο προορισμού, θα αύξανε τα απαιτούμενα έξοδα της μετακίνησης του. Η συμπίεση των ανελαστικών δαπανών αποτελεί μέγιστη προτεραιότητα, προκειμένου το μουσείο να εξασφαλίσει τη βιωσιμότητά του.

Ο ένας εκ των δύο, θα οριστεί ως διαχειριστής των εργασιών που σχετίζονται με τη συνεννόηση και επικοινωνία με τους τοπικούς παράγοντες, με τα σχολεία, με τους τοπικούς συλλόγους και με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Θα είναι υπεύθυνος για την

επικαιροποίηση των πληροφοριών της ιστοσελίδας και των λογαριασμών στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, που θα δημιουργηθούν σε μεταγενέστερο στάδιο. Ακόμη, θα απαντάει στα μηνύματα του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και στις κλήσεις του τηλεφώνου του Κινητού μουσείου.

Τα δύο αυτά άτομα θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα, μέσα σε δύο περίπου ώρες, να τοποθετήσουν τις κλίμακες στην είσοδο και την έξοδο, να αναρτήσουν την προστατευτική τέντα, να ετοιμάσουν τις τηλεοράσεις που θα παρουσιάζουν τα ιστορικά ντοκιμαντέρ και γενικότερα να ετοιμάσουν το μουσείο να υποδεχθεί τους πρώτους επισκέπτες. Μετά την ολοκλήρωση της παρουσίασης, τα ίδια αυτά άτομα θα πρέπει να έχουν και πάλι τη δυνατότητα, εντός δύο ωρών, να ετοιμάσουν το μουσείο για αναχώρηση. Τα ίδια αυτά άτομα θα πρέπει να εκτελούν και τα καθήκοντα του φύλακα και του οικοδεσπότη, του καθαριστή και του ξεναγού. Τα διευρυμένα αυτά καθήκοντα θα πρέπει να είναι καταγεγραμμένα σε πίνακα για κάθε έναν από τους δύο εργαζόμενους.

5.5 Κόστος και Χρονοδιαγράμματα Υλοποίησης

Κατασκευής

Το κόστος για την κατασκευή του μουσείου αποτελείται από τις επιμέρους δαπάνες, που είναι απαραίτητες για τη δημιουργία του. Σε αυτές μπορούμε να ξεχωρίσουμε τις δαπάνες για την αγορά αντικειμένων και τις δαπάνες για την προσφορά εργασίας. Έχει μεγάλη σημασία ο ακριβής, κατά το δυνατόν, προσδιορισμός του κόστους, διότι από αυτό εξαρτάται και η υλοποίηση του έργου. Στην περίπτωση που ο προϋπολογισμός δεν είναι ακριβής, τα υπάρχοντα κονδύλια θα είναι ανεπαρκή για την επιτυχή ολοκλήρωση του έργου. Αναλυτικότερα, οι δαπάνες επιμερίζονται όπως παρακάτω:

• Κατασκευή προθηκών, πατώματος και οροφής	28300 €
• Κλιματισμός	950 €
• Κούκλες στολών (τεμάχια 12)X 200 € έκαστη	2400 €
• Φωτισμός προθηκών	850 €
• Ανοξείδωτες σκάλες (τεμάχια 2)	3100 €
• Διαχωριστικό διαδρόμου	600 €

• Γραφιστική εργασία πλάτης προθηκών, οροφής, διοράματος και 20σέλιδου (περιγράφεται στην ενότητα 6)	3200 €
• Επένδυση με βινύλιο πλάτης προθηκών, οροφής και διοράματος	2300 €
• Συγγραφή κειμένων	800 €
• Μετάφραση κειμένων	500 €
• Υφασμάτινο στέγαστρο εξωτερικού χώρου	700 €
• Τηλεοράσεις (τεμάχια 5)	1900 €
• Βάθρα προθηκών (τεμάχια 8)	320 €
• Εκτύπωση 20σέλιδου οδηγού	3800 €
• Κατασκευή διοράματος σε φυσική κλίμακα	2400 €
• Προμήθεια κειμηλίων	65330 €
• Συναγερμός-κάμερες ασφαλείας	1100 €
• Προμήθεια δώδεκα καθισμάτων	1200 €
• Φωτεινή κινητή πινακίδα εξωτερικού χώρου	600 €
• Προμήθεια φορητού ανελκυστήρα	4000 €
• Αμοιβή επιμελητή μουσείου	4000 €
• Διάφορα αναλώσιμα	400 €
• Απρόβλεπτα	2000 €
Σύνολο	130750 €

Στις τιμές δεν συμπεριλαμβάνεται η αγορά του κοντέινερ και του τράκτορα, τα οποία έχουν ήδη αγοραστεί από τον ΣΙΣΟ.

Με μια πρώτη ματιά, μπορεί να παρατηρηθεί ότι η προμήθεια των κειμηλίων αποτελεί το ήμισυ του κόστους δημιουργίας του μουσείου. Η ύπαρξη σημαντικών κειμηλίων σε ένα μουσείο αποτελεί προσθετική αξία για το μουσείο και αυξάνει κατακόρυφα την επισκεψιμότητά του. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο δόθηκε ιδιαίτερη προσοχή στο είδος και τον αριθμό των κειμηλίων, ώστε να παρέχουν μια όσο το δυνατό μεγαλύτερη και πληρέστερη αντιπροσώπευση της περιόδου στην οποία αναφέρονται, πράγμα που, αναπόφευκτα, συνεπάγεται την αύξηση του κόστους δημιουργίας του μουσείου.

Κεφάλαιο 6

Προβλήματα και Περιορισμοί- Προτάσεις για Μελλοντική Έρευνα

Συνοψίζοντας τα παραπάνω, έχουμε τη δυνατότητα να εντοπίσουμε επιπλέον ελλείψεις και συμπληρώσεις της μουσειολογικής προμελέτης και, γενικά, της όλης κατασκευής.

Το 2012 και το 2013 βρέθηκα στην ευχάριστη θέση να οργανώσω 34 περιοδικές εκθέσεις στη Μακεδονία, με την ευκαιρία του εορτασμού των εκατό χρόνων από την απελευθέρωσή της. Εκεί αντιμετώπισα προβλήματα χρόνου “στησίματος” και “ξεστησίματος”, ασφάλειας των κειμηλίων και των προθηκών κατά τη μεταφορά και κατά τη διάρκεια της έκθεσης, προβλήματα χωροταξικού σχεδιασμού και φωτισμού, τα οποία ήταν διαφορετικά σε κάθε μία από αυτές τις εκθέσεις, λόγω των διαφορετικών χαρακτηριστικών της κάθε αίθουσας που επρόκειτο να φιλοξενήσει την έκθεση. Η δημιουργία του κινητού μουσείου του ΣΙΣΟ, εφόσον οργανωθεί σωστά, θα αντιμετωπίσει όλα τα προαναφερθέντα προβλήματα. Η εμπειρία που αποκτήθηκε κατά τη διάρκεια της οργάνωσης των προαναφερθέντων εκθέσεων θα βοηθήσει καταλυτικά στην επίλυση των προβλημάτων που θα παρουσιαστούν.

Σημαντική παράλειψη αποτελεί η έλλειψη τουαλέτας, έστω και χημικής. Ο περιορισμένος χώρος του κοντέινερ δεν επιτρέπει τη σχεδίαση και κατασκευή της για άνδρες, γυναίκες ή ΑΜΕΑ. Παρ’ όλα αυτά, είναι απαραίτητο στοιχείο στη δομή ενός μουσείου. Η λύση που προτείνεται για το συγκεκριμένο πρόβλημα είναι η στάθμευση του τράκτορα κοντά σε κτίριο που διαθέτει τις προαναφερθείσες τουαλέτες, οι θέσεις των οποίων πρέπει να επισημαίνονται με δείκτη για την εξυπηρέτηση των επισκεπτών

του μουσείου. Σε περίπτωση μη ύπαρξης τουαλέτας πλησίον του τράκτορα, μια μερική επίλυση του προβλήματος επιτυγχάνεται με την τοποθέτηση φορητής χημικής τουαλέτας, σε απόσταση 50 μέτρων από το μουσείο. Η ευθύνη για την τοποθέτηση και την επιμέλεια της τουαλέτας θα επιβαρύνει τον εκάστοτε φορέα (δήμο, ξενοδοχείο ή άλλο), ο οποίος θα υποδεχθεί και θα φιλοξενεί το μουσείο στο χώρο του.

Για τα ΑΜΕΑ έχει γίνει σχετική πρόβλεψη, για την προμήθεια και εγκατάσταση φορητού ηλεκτρικού ανελκυστήρα, όταν αυτό κρίνεται απαραίτητο, αλλά και για την κίνησή τους εντός του κοντέινερ θα υπάρχει η δυνατότητα κίνησης μόνο μέχρι το σημείο που ξεκινούν τα σκαλοπάτια. Η έξοδος του ατόμου με αμαξίδιο θα γίνεται πάλι από το σημείο εισόδου. Κάθε μουσείο διαθέτει βιβλιοθήκη για την εξυπηρέτηση των ερευνητών. Στην περίπτωση του κινητού μουσείου η πρόβλεψη φορητής βιβλιοθήκης, η οποία θα μπορούσε να τοποθετηθεί σε κάποιο σημείο κάτω από το υφασμάτινο στέγαστρο, κρίνεται δύσκολη, αλλά όχι ανέφικτη. Το μεγαλύτερο πρόβλημα είναι το βάρος των βιβλίων και της βιβλιοθήκης που πρέπει να αφαιρεθεί από το εσωτερικό του κινητού μουσείου, μόλις ο τράκτορας λάβει την τελική θέση στο χώρο έκθεσης και να τοποθετηθεί στον χώρο που καταλαμβάνει το υφασμάτινο στέγαστρο. Το πρόβλημα του βάρους μπορεί να επιμεριστεί με το διαχωρισμό της βιβλιοθήκης σε δέκα διαφορετικά μέρη, εντός των οποίων θα περιέχονται τα βιβλία. Τα ανεξάρτητα αυτά μέρη θα τοποθετούνται σε δυάδες ή τριάδες το ένα πάνω στο άλλο, όπως φαίνεται στο σχέδιο του παραρτήματος. Ο επισκέπτης του χώρου θα μπορεί να αξιοποιήσει τα βιβλία, τα οποία θα αναφέρονται αποκλειστικά και μόνο στις θεματικές ενότητες του κινητού μουσείου, χρησιμοποιώντας τα έξι καθίσματα κάτω από την τέντα. Σε ό,τι αφορά το πωλητήριο, που η λειτουργία του είναι δυνατό να καλύψει μέρος των λειτουργικών εξόδων του κινητού μουσείου, μπορεί να οργανωθεί με τον ίδιο ακριβώς τρόπο, όπως η βιβλιοθήκη, δηλαδή με την τοποθέτηση ξύλινων κατασκευών, της μιας επί της άλλης, που θα περιέχουν τα προς πώληση βιβλία και ενθυμήματα. Το πωλητήριο μπορεί να αποφέρει σημαντική εισροή εσόδων στο κινητό μουσείο ενώ, ταυτόχρονα, μεταλαμπαδεύει την ιστορική γνώση και διαφημίζει την ύπαρξη του κινητού μουσείου. Η λογιστική τακτοποίηση των προς πώληση ειδών είναι εφικτή με τη αγορά φορητής ταμειακής μηχανής.

Η καταβολή ή μη εισιτηρίου για την είσοδο στο κινητό μουσείο εξαρτάται από τον φορέα που το προσκαλεί. Αν κάποιος δήμος καλεί το μουσείο αυτό στο χώρο του και καλύπτει όλα τα έξοδα μεταφοράς και διαμονής του προσωπικού, καθώς και κάποια αμοιβή για την παρεχόμενη υπηρεσία, μπορεί να αποφασίσει ο ίδιος αν θα προσφέρει ελεύθερη είσοδο στο μουσείο. Η ελεύθερη είσοδος θα προσελκύσει πολύ περισσότερους επισκέπτες όλων των ηλικιών, αφού σε αυτούς θα συμπεριλαμβάνονται και άτομα που αδυνατούν να καταβάλλουν το αντίστοιχο αντίτιμο, πολλοί δε από τους επισκέπτες θα επισκεφθούν το μουσείο παραπάνω από μια φορά. Από την άλλη πλευρά, η καθιέρωση εισιτηρίου μπορεί να επιστρέψει στο δήμο μέρος ή και όλα τα έξοδα που θα απαιτηθούν για τη φιλοξενία της έκθεσης. Αν πρώτιστο μέλημα είναι η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη επισκεψιμότητα στο μουσείο, δεν κρίνεται σκόπιμο να υπάρχει εισιτήριο. Αν, όμως, η επιθυμία του φορέα είναι μια μερική ή ολική επιστροφή του ποσού που θα επενδυθεί, τότε θα πρέπει να υπάρχει ατομικό εισιτήριο της τάξεως, ενδεικτικά, των 2 € και, κατ'αναλογία, οικογενειακό της τάξεως των 5 €. Όλοι οι επισκέπτες του μουσείου, με την είσοδό του σε αυτό, πρέπει να παραλαμβάνουν διαφημιστικό τρίπτυχο που θα τους ενημερώνει για τον χώρο τον οποίον επισκέπτονται και θα εξηγεί το σκεπτικό της δημιουργίας του μουσείου. Η επίδοση του τριπτύχου είναι απολύτως απαραίτητη, όταν απαιτείται εισιτήριο για την είσοδο στο μουσείο.

Στο δεύτερο χρόνο της λειτουργίας του κινητού μουσείου και στο πλαίσιο της δεύτερης έκθεσης που θα πραγματοποιηθεί, έχει σχεδιαστεί και θα υλοποιηθεί ένας ολοκληρωμένος κύκλος αξιολογήσεων με έρευνες κοινού. Η προκαταρκτική (front-end) αξιολόγηση θα γίνει στο ξεκίνημα του project και θα συλλέξει πληροφορίες για το βαθμό που το θέμα, αλλά και το περιεχόμενο της έκθεσης ανταποκρίνεται στις ανάγκες των επισκεπτών. Η διαμορφωτική (formative) αξιολόγηση θα διεξαχθεί χρονικά στην μέση της υλοποίησης του project για τον έλεγχο της πορείας του και θα εξετάσει κατά πόσο είναι επιτυχημένες οι επιλογές των επιμελητικών πρακτικών και το βαθμό που εκπληρώνουν τους στόχους της έκθεσης. Λαμβάνοντας υπόψη τα συμπεράσματα που θα εξαχθούν από τα αποτελέσματά της, η έκθεση θα πρέπει να επανασχεδιαστεί διορθώνοντας τα προβληματικά σημεία, που εντοπίστηκαν. Η αθροιστική- τελική (summative) αξιολόγηση θα γίνει, όταν ολοκληρωθεί το project για να επιβεβαιώσει ότι επιτεύχθηκαν οι στόχοι της έκθεσης, που τέθηκαν εξ αρχής. Σε αυτήν την περίπτωση,

εφόσον διαπιστωθούν κακώς κείμενα, μπορούν να υπάρξουν περιορισμένης έκτασης διορθωτικές λύσεις.

Ακόμη, υπάρχει η πρόβλεψη για το σχεδιασμό και την δημιουργία μιας διαδραστικής πολυμεσικής εφαρμογής για έξυπνα κινητά τηλέφωνα (smartphones), η οποία θα επιτρέπει την εμβάθυνση στις πληροφορίες που συνοδεύουν τα κειμήλια της μουσειακής έκθεσης με την βοήθεια τεχνολογιών Επαυξημένης Πραγματικότητας. Η εφαρμογή θα δίνει την δυνατότητα στους επισκέπτες να οπτικοποιήσουν περισσότερες πληροφορίες από όσες μπορεί να συμπεριλάβει μια λεζάντα ενός μουσειακού αντικειμένου, προσφέροντας ταυτόχρονα την δυνατότητα εμβάθυνσης στο περιεχόμενο του κειμένου μέσω αρχείων εικόνας, ήχου και video. Το κινητό τηλέφωνο θα μπορεί να αναγνωρίζει αυτόματα εικόνες και σύμβολα δίπλα στα μουσειακά εκθέματα κατόπιν επιλογής (on demand) του χρήστη-επισκέπτη. Θα παρέχει επιπρόσθετες πληροφορίες με πλούσιο πληροφοριακό υλικό, αλλά και θα προβάλλει, υπερθέτοντας στην εικόνα του πραγματικού κόσμου, πολυμεσικό υλικό, όπως φωτογραφίες, στατικές/κινούμενες εικόνες (animation), video και αρχεία ήχου. Η αφήγηση της εφαρμογής θα σχεδιαστεί με τρόπο που να συνεργάζεται με το οπτικό υλικό για την απόδοση νοήματος με σκοπό τον εμπλουτισμό της εμπειρίας του επισκέπτη.

Ολοκληρώνοντας την εργασία, πρέπει να αναζητήσουμε τους παράγοντες που θα καθορίσουν τη βιωσιμότητα του κινητού μουσείου. Είναι αλήθεια ότι κανένα μουσείο δεν μπορεί να επιβιώσει και να αναπτυχθεί χωρίς επιχορήγηση. Τα έξοδα κατασκευής και συντήρησης του μουσείου, καθώς και οι ανελαστικές δαπάνες που προκύπτουν από τη λειτουργία του, πρέπει να εξευρεθούν είτε από την επιχορήγηση του φορέα που θα υποδεχθεί στο χώρο του την πρωτοποριακή αυτή προσπάθεια, είτε από το εισιτήριο που θα πληρώνουν οι επισκέπτες του μουσείου. Επιπρόσθετα, οι καιρικές συνθήκες και ο χρόνος είναι δύο παράγοντες που επιβαρύνουν το μουσείο. Ως εκ τούτου, κρίνεται απαραίτητη η εξεύρεση ενός στεγασμένου και ασφαλούς χώρου για τη στάθμευση του κοντέινερ, όταν αυτό δεν θα περιοδεύει, εκθέτοντας το περιεχόμενό του. Η εξεύρεση κατάλληλου χώρου στάθμευσης θα παρατείνει την επιβίωση και θα μειώσει την πιθανότητα καταστροφής των χρωμάτων και των εκτυπώσεων του μουσείου. Σωτήρια λύση θα αποτελούσε ενδεχομένως η υιοθέτηση της προσπάθειας του ΣΙΣΟ από το

Πολεμικό Μουσείο της Αθήνας. Το κέρδος που θα ήταν δυνατό να αποκομίσει το κινητό αυτό μουσείο από μια τέτοιου είδους «υιοθεσία», μπορεί να εντοπιστεί στις ωφέλειες που απολαμβάνουν και τα υπόλοιπα παραρτήματα του Πολεμικού Μουσείου, που βρίσκονται στο Ναύπλιο, την Τρίπολη και τη Θεσσαλονίκη και είναι ενταγμένα στις τάξεις του. Το Πολεμικό Μουσείο διαθέτει εξειδικευμένο προσωπικό σε ό,τι αφορά την προβολή, την παρουσίαση και τη συντήρηση ενός μουσείου, που αποτελούν παράγοντες απαραίτητους για την επιβίωση και την ανάπτυξη και ενός κινητού μουσείου επίσης.

Για την αποτελεσματικότερη διαφήμιση του μουσείου και τη μεταλαμπάδευση της ιστορικής γνώσης είναι απαραίτητη η δημιουργία και εκτύπωση 20σέλιδου οδηγού για το μουσείο. Ο 20σέλιδος οδηγός θα παρουσιάζει όλες τις ενότητες του κινητού μουσείου, καθώς και όλα τα κειμήλια που εκτίθενται εντός αυτού. Επιπλέον, θα περιέχει πληροφορίες για τις ιστορικές περιόδους που, εξαιτίας της έλλειψης χώρου, δεν παρουσιάζονται εκτενώς στο μουσείο. Η πώληση του 20σέλιδου οδηγού σε μια προσιτή τιμή (ενδεικτικά 5 €) θα αποφέρει σημαντική εισροή εσόδων, τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν για λόγους συντήρησης και περαιτέρω ανάπτυξης του μουσείου.

Αποτελεσματικότερη, ανέξοδη και πιο σύγχρονη διαφήμιση του μουσείου επιτυγχάνεται με τη δημιουργία ιστοσελίδας. Σε αυτήν, ο ενδιαφερόμενος θα μπορεί να αντλήσει πληροφορίες για την ιστορία του κινητού μουσείου, τα κειμήλια που παρουσιάζει, τις ιστορικές περιόδους στις οποίες αναφέρεται, το πρόγραμμα περιοδείας του, τα στοιχεία επικοινωνίας και άλλα. Ταχύτερη και αμεσότερη επικοινωνία θα επιτυγχανόταν με τη χρήση των διαφόρων μέσων κοινωνικής δικτύωσης (Facebook, Instagram και Twitter), τα οποία αποτελούν σήμερα έναν ιδιαίτερα δημοφιλή και σύγχρονο τρόπο επικοινωνίας και διαφήμισης.

Κεφάλαιο 7

Επίλογος

Το κινητό μουσείο είναι μια πρωτότυπη και όχι ιδιαίτερα διαδεδομένη ιδέα στην Ελλάδα, όταν σε άλλες χώρες του κόσμου ήταν γνωστή και εφαρμόσιμη πολλά χρόνια πριν. Ωστόσο, είναι βέβαιο ότι η απόπειρα δημιουργίας ενός τέτοιου καινοτόμου και φιλόδοξου εγχειρήματος από το ΣΙΣΟ σήμερα, στη δική μας χώρα, θα αποβεί βραχυπρόθεσμα ή μακροπρόθεσμα, ιδιαίτερα αποτελεσματική. Χωρίς αμφιβολία, θα έδινε μια διαφορετική δυναμική στον ελληνικό τουρισμό, έστω και σε τοπικό επίπεδο, συμβάλλοντας όμως σημαντικά στη διάδοση της ιστορικής γνώσης και την ανάπτυξη του πολιτισμού γενικότερα. Η αξία του εγχειρήματος θα αποδεικνυόταν ιδιαίτερα ωφέλιμη στις πιο απομακρυσμένες περιοχές της Ελλάδας, όπου η διατήρηση και ενίσχυση των στοιχείων που δομούν την εθνική ταυτότητα, τη σύνδεση με το παρελθόν, την ιστορική συνέχεια και, εν τέλει, την ενσυνείδητη εθνική αυτογνωσία, είναι το ίδιο απαραίτητα όπως και στα αστικά κέντρα, όπου οι προσβάσεις είναι ευκολότερες.

Κεφάλαιο 8

Βιβλιογραφικές Αναφορές

- Εθνικό Τυπογραφείο, 2002. Κεφάλαιο Πέμπτο Μουσεία Άρθρο 45. *Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Αρ. Φύλλου 153 Τεύχος Πρώτο*, σελ. 3003-3030 [τελευταία πρόσβαση στις 16 Οκτωβρίου 2017].
- Mobile museums (on a truck): History and science delivered, [online]. Διαθέσιμο σε: <http://www.idea.org/blog/2011/04/27/mobile-museums-on-a-truck-history-and-science-delivered/> [τελευταία πρόσβαση στις 16 Οκτωβρίου 2017].
- Mobile museum. [online]. Διαθέσιμο σε: https://en.wikipedia.org/wiki/Mobile_museum [τελευταία πρόσβαση στις 16 Οκτωβρίου 2017].
- Ελληνικό Παιδικό Μουσείο, 2017. Το Κινητό Μουσείο [online]. Διαθέσιμο σε: https://www.hcm.gr/museum_on_the_go/ [τελευταία πρόσβαση στις 16 Οκτωβρίου 2017].
- Lore C., D., 2008. At Staten Island school, a moving way to learn, [online]. Διαθέσιμο σε: http://www.silive.com/northshore/index.ssf/2008/10/at_staten_island_school_a_movi.html [τελευταία πρόσβαση στις 16 Οκτωβρίου 2017].
- Rees, J., 2016. *A brief history of the mobile museum: What it is, what it was, and what it can be*. [pdf]. Διαθέσιμο σε: https://kuscholarworks.ku.edu/bitstream/handle/1808/21027/Rees_2016.pdf?sequence=1 [τελευταία πρόσβαση στις 16 Οκτωβρίου 2017].
- Yaneva, A. 2003. When a bus met a museum: following artists, curators and workers in art installation. *Museum and society*, 1(3). pp. 116-131. [τελευταία πρόσβαση στις 17 Οκτωβρίου 2017]
- Hay, G.J. & Castilla, G. (2006). Object-based image analysis: Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats (SWOT). [pdf] Calgary: University of Calgary. Διαθέσιμο σε:

http://www.isprs.org/proceedings/xxxvi/4-c42/Papers/OBIA2006_Hay_Castilla.pdf

[τελευταία πρόσβαση στις 17 Οκτωβρίου 2017].

Rouge, M. (2007-2017). SWOT analysis (strengths, weaknesses, opportunities, opportunities and threats analysis), [online]. Διαθέσιμο σε:

<http://searchcio.techtarget.com/definition/SWOT-analysis-strengths-weaknesses-opportunities-and-threats-analysis> [τελευταία πρόσβαση στις 17 Οκτωβρίου 2017].

P.S. K225 The Eileen E. Zaglin, 2017. American Museum of Natural History Moveable Museum Program «Discovering the Universe» visits P.S. 225. [online]. Διαθέσιμο σε:

<http://schools.nyc.gov/SchoolPortals/21/K225/newsandinfo/News/amnhvisit.htm>

[τελευταία πρόσβαση στις 18 Οκτωβρίου 2017].

Π.Ε.Β.Ε.Κ.Ε. Ένωση Επαγγελματιών Βιοτεχνών Κινηγетικών Ειδών, 2017. Νόμος περί όπλων και εκρηκτικών 2168/93, [online]. Διαθέσιμο σε: <http://www.peveke.gr/laws-order-pd/law216893.html> [τελευταία πρόσβαση στις 18 Οκτωβρίου 2017].

Δεληγιάννης, Ι. & Παπαϊωάννου, Γ., 2014. Μουσείο και αξιοποίηση πολιτισμικού αποθέματος με χρήση ψηφιακής τεχνολογίας και διαδραστικών πολυμέσων. Στο: Μπίκος, Γ.Δ. & Κανιάρη, Α., 2014. (επίμ.). *Μουσειολογία, πολιτιστική διαχείριση και εκπαίδευση*, Αθήνα: Γρηγόρη, σελ. 113-155 [τελευταία πρόσβαση στις 18 Οκτωβρίου 2017].

Armas, J. 2011. *Lighting for Museums*. [pdf] Pärnu: Tallinn University of Technology.

Διαθέσιμο σε: http://egdk.ttu.ee/files/parnu2011winter/Parnu2011_winter_076-079.pdf [τελευταία πρόσβαση στις 22 Οκτωβρίου 2017].

Fördergemeinschaft Gutes Licht (FGL). Good Lighting for Museums, Galleries and

Exhibitions. [pdf] Frankfurt am Main: Fördergemeinschaft Gutes Licht (FGL). Διαθέσιμο σε:

[https://www.licht.de/fileadmin/Publications/licht-](https://www.licht.de/fileadmin/Publications/licht-wissen/0703_lw18_E_light_museums_galleries_web.pdf)

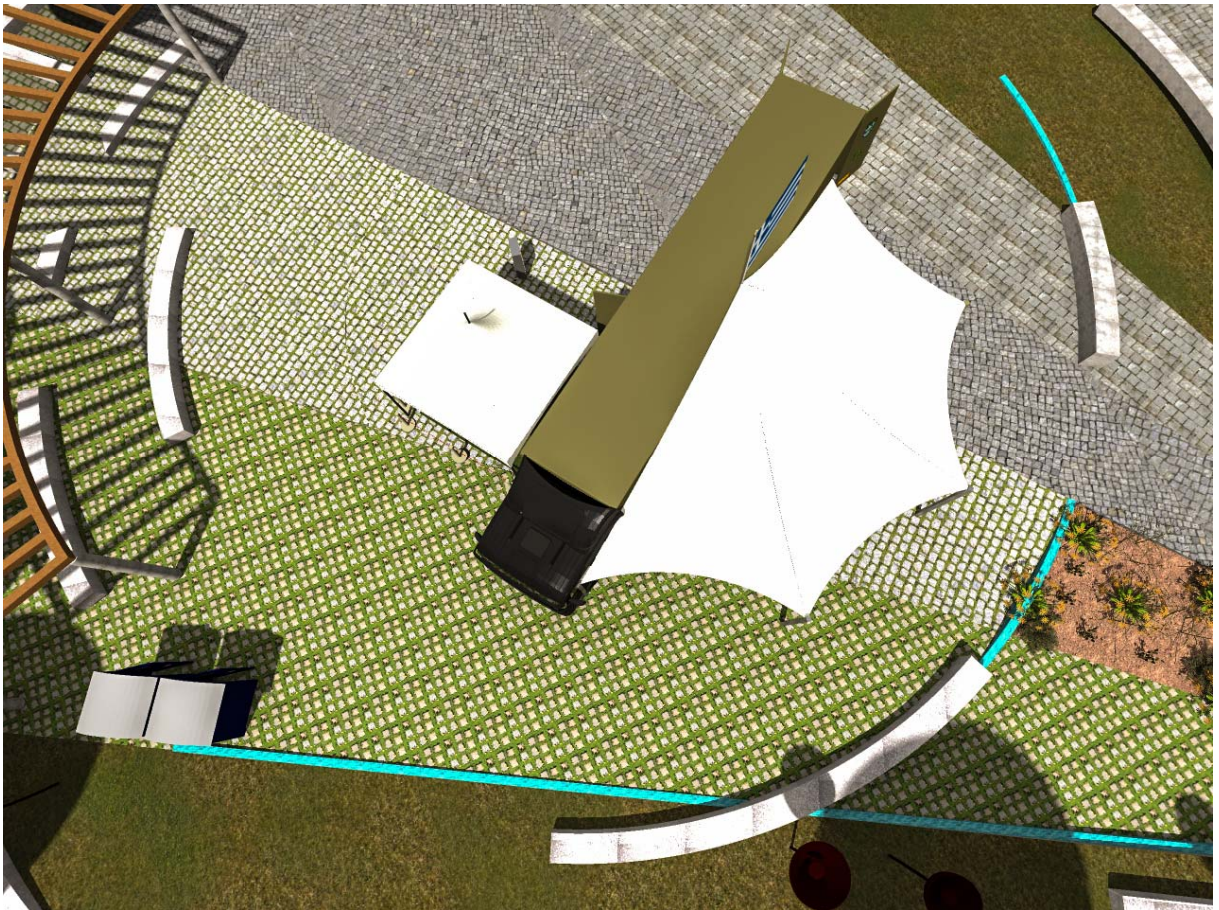
[wissen/0703_lw18_E_light_museums_galleries_web.pdf](https://www.licht.de/fileadmin/Publications/licht-wissen/0703_lw18_E_light_museums_galleries_web.pdf) [τελευταία πρόσβαση 23

Οκτωβρίου 2017].

Παράρτημα Α

Εικονική Παρουσίαση του Μουσείου

Α.1 Εξωτερική Όψη

Εικόνα 1: Το μουσείο σε πλήρη ανάπτυξη από την πάνω πλευρά

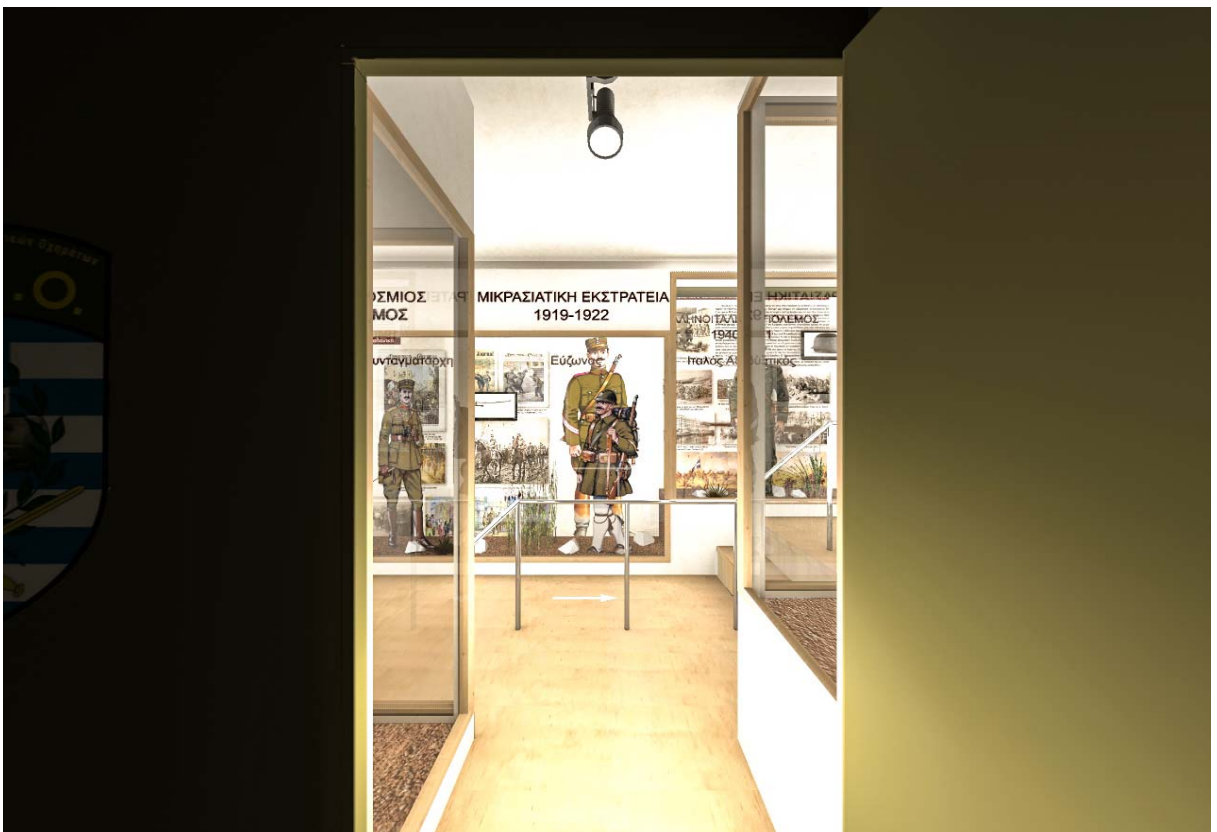
Εικόνα 2: Το αριστερό υφασμάτινο στέγαστρο του μουσείου

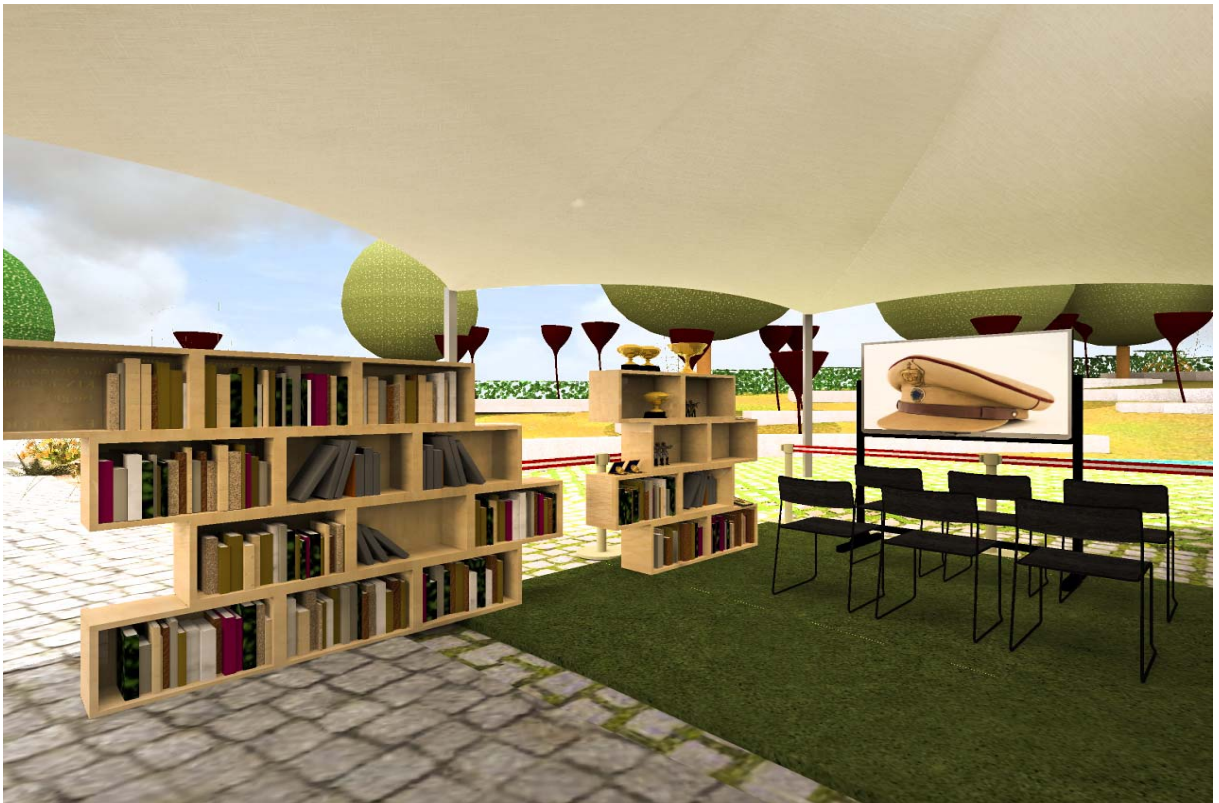
Εικόνα 3: Το δεξιό υφασμάτινο στέγαστρο του μουσείου

Εικόνα 4: Η είσοδος του κινητού μουσείου

Εικόνα 5: Η έξοδος του κινητού μουσείου

Εικόνα 6: Η κινητή βιβλιοθήκη και το πωλητήριο, δίπλα στην τηλεόραση

Εικόνα 7: Η κινητή βιβλιοθήκη και το πωλητήριο

Α.2 Εσωτερική Όψη

Εικόνα 8: Η είσοδος στο διάδρομο του μουσείου

Εικόνα 9: Ο διάδρομος με το διάγραμμα στο βάθος

Εικόνα 10: Το διόραμα

Εικόνα 11: Λεπτομέρεια του διοράματος

Α.3 Τομές

Εικόνα 12: Η δεξιά πλευρά

Εικόνα 13: Η αριστερή πλευρά

Εικόνα 14: Λεπτομέρεια αριστερής πλευράς

Εικόνα 15: Η αριστερή πλευρά από το άνω μέρος

Εικόνα 16: Το βάθος του διαδρόμου της αριστερής πλευράς και το διάγραμμα

Εικόνα 17: Η πρώτη δεξιά προθήκη

Εικόνα 18: Η δεύτερη δεξιά προθήκη και το διάγραμμα